БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген.

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧӨННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. АПРЕЛЬ 15 ПЯТНИЦА № 88 (4572).

Өртээ 20 көп.

Эр, херээжен колхозчулар, совхозтарның болгаш СТС-тернің ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери! Тарааны, эътти, сүттү, дүктү, чуургаларны, хөвеңни, хендирни, чигир свеклазын, картофельди, ногааларны, кат-чимистерни, шайны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын Терээн чуртувуска улам-на хөйнү берээлинер!

Эң чугула хемчеглерниң бирээзи

«... Кызылды чаагайжыттынган, арыг-шевер болгаш ногаанчыттынган, сад-хоорай болдурааалынар! Шупту ленинчи субботникче!» — Эрткен субботада Кызылга болган субботникке холбаштырган кыйгырыг ындыг өстер-биле доозулган. Бо субботникке чүс-чүс хоорайжылар киришкен. Хоорайны аштап-арыглаар талазы-биле ол хүн өвөөш өвес ажылдар кылынган.

Кызыл хоорай күүскому арыг-шевер болгаш чаагайжыдылганын айтырыгларынче улуг кичээнгейни салып турар. Ылангыя арыг-шеверниң болгаш профилактиканың талазы-биле айтырыгны хоорай Советинин сессиязынга чугаалашкан. Ынчангаш ам оон шиитпирин күүседип эгелеп турары ол. Чүге дээрге, бо база эң чугула ажыл-херектерниң бирээзи-дир. Ол болза час дүжүп келгени-биле холбаштыр кайы-даа хоорай, суур болгаш көдээ Совет бүрүзүнге сагыш салза чогуур чугула үүл болгай.

Арыг-шевер дээрге, ажылчы чөннарның кадыын камгалаарынын болгаш ылаңгыя аарыгларны болдурбас дээш баш бурунгаар чорудар хемчег болур. Моон ужурунда санитар-культураны чөннүң ортузунга калбаа-биле нептередиринге партия болгаш чазак улуг сагыш салып, ол сорулгага хөй акша-хөрөнгини үндүрүп турар.

Шаанда чөну карангы, бүдүүлүк чораанының хараазы-биле кадык камгалалының, санитар-культураның өң бөдүүн хемчегелерин безин боттандырбайн чораан бистің областың байдалынга санитар-культураның хемчеглерин калбаа-биле нептередири—областың бүгү хөй-ниитизинин өн чугула сорулгаларының бирээзи болур. Тыва улустуң дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың улуг сагыш салыышкының ачызы-биле бистің областың колхозчу араттарын шуптузун суурждар айтырыг бүрүү-биле шиитпирлеттинин турар.

Куруг турган черлерде чаагайжыдыр туттунган чурттарга бажыннарлыг, эмнелге черлиг, школдарлыг, клубтарлыг, ниитинин чунар бажыннарлыг болгаш культура-амыдыралдың өске-даа албан черлериг колхозчу суурлар өзүп үнгүлээн. Оон ангыда районнар төптери — хоорайлар болгаш суурлар дыка калбарып, сайзырап турар.

Хоорайларны болгаш суурларны арыг-шевер, культурлуг тургузар, ылаңгыя көдээ чөннүң ортузунга санитар-культураны нептередир, чаа сууржаан араттарны арыг-шевер, культурлуг чурттарга чанчыктырар талазы-биле ажылдар бисте ам-даа дыка улуг.

Ындыг турбуже чамдык чер-чер Советтериниң болгаш кадык камгалалының органнарының талазында кошкак хайгаарал салып турарының хараазы-биле чамдык хоорайларның болгаш суурларның арыг-шевер байдалында четпестер бар.

Бо дугайында чоокта чаа болган область Советинин сессиязынга база шыңгыы айыткан. Чадаана хоорай, Бай-Хаак суур болгаш «Өөк», «Тиилелге» совхозтарның чурттакчылыг черлеринде арыг-шевер культуразынче дендии багай сагыш салып турарын демдеглээн. Ол ышкаш районнар төптери — Суг-Аксы, Чаа-Хөл болгаш өске-даа суурларның арыг-шевери оон дээредевес. Чижээ, Суг-Аксы суурнун чоогунда хараганнар «арыгланыр бажыннар» болгаш бок төгер черлер бооп хуулган. Бо талазы-биле эш Лопсан дарга-лаан Суг-Аксы көдээ Совет болгаш Суг-Хөл райкүүскомнун шагдаа салбыры амыгаа чедир шиитпирлиг хемчег албайн турар. Чурттакчылыг черлерниң арыг-шеверинин чурумун шыңгыы сагыырын, кудумчуларны, херимнерниң иштин, даштын үргүлүү аштап арыгларын, суг алыр черлерни, бок төгер черлерни тускайлаарын чедип алыр херек.

Моон-биле холбаштыр чөннүң ортузунга арыг-шевер культураның хемчеглерин боттандырар дугайында негелде салып, бо талазы-биле хайгаралды шыңгыырадыры база санитар-гигиена дугайында тайылбыр массалыг ажылды калбартыры — медицина ажылдакчыларынын, шагдаа органнарынын ажылдакчыларының болгаш санитар инспекциязының база областың Санитар чыгыышкын бажыңының чугула сорулгазы болур. Ындыг турбуже оларның чамдыктары чүгле ат кадаалап турар. Ылангыя Санитар-чыгыышкын бажыңының кол эмчизи эш П. Черкашин чүгле солуннар редакцияларынга чарлалдар, рекламалар чедиринге өйлежип турар.

Хоорайларны, суурларны кезээде арыг-шевер тургузуп, оларның аштаалазын чорударынче бүгү чөнну, хөй-ниитинин калбаа-биле кириштирери — чер-чер Советтериниң болгаш кадык камгалал органнарының чугула сорулгазы.

Область Советинин чоокта чаа болган сессиязынга чылдың-на июль 11-ни кадыкшылдың хүнү кылдыр эрттирерин шиитпирлээн. Ол хүн, 1919 чылдың июль 11-де улуг Ленин кадык камгалалының Улус Комиссариадын тургузар дугайында Декретке ат салган. Ынчангаш бо тураскаалдыг хүнү бүгү областа чурттакчылыг черлерниң арыг-шевер байдалының болгаш чаагайжыдылгазының көргүзүү кылдыр чер болганга эрттирер. Бо чугула болуушкунга чер-черге амыгаштан эгелеп белеткенир ужурлуг.

Экп ажаалгада

Эрзин районга бо чылын хар улуг дүшкен. «Кызыл сылдыс» колхоз эрткен чылын мал чеминиң белеткелин база чедир күүсетпээн. Ынчангаш малчыннар боттарының коданында малдап турар малын менди кыш ажырып алыр дээш шудургу ажылдавас болза байдал берге турган.

Колхозтуң Кара-Суг инек фермазының кадарчылары Өнзак, Уржун олар кыштын берге ол айыылына чаңгыс-даа баш мал алыспас дээш бар-ла аргаларны ажыглап, кызымаккай ажылдап келгеннер. Олар аныяк инектерни тускайлап үскеш, одар-белчиирни таарыштырып, аът далбыйы-биле одарны үргүлүү далбыйлап келгениннен оларның ажаалгазында малдың байдалы эки.

Кадарчылар коданында инектиң ажаалга, чемгерилгезинче кол кичээнгейни угландырып, чеди чыл планының ийиги чылында салган сорулгаларын күүседир дээш күжениишкиннинг ажылдап турарлар.

СЕМИНАР

Чоокта чаа СЭКП обкомунуң чанынга колхозтарның болгаш совхозтарның партия эге организацияларының секретарьларының 52 кижи киржикчилиг семинары болуп эрткен.

Семинарның киржикчилери партияның организакчы болгаш массаполитиктиг ажылының, бүгү делегей байдалының, Рязань областың партия организациязының дуржулгазының, мал ажылынга мурнакчы дуржулганы нептередир болгаш үрежилге ажылын экижидериниң, чер ажылының культуразын болгаш ооң дүжүдүн бедидер аргаларының, колхозтуң болгаш совхозтуң ажыл-агыйжы ажыл-чорудулгазын анализтээринин дугайында лекцияларны дыңнаан.

Партия организацияларының секретарьлары боттарының ажылының дуржулгазын солушкан.

Семинарның сөөлгү хүннеринде ооң киржикчилери Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозка, Таңды районда «Элегес» совхозка барып, оларның ажылының дуржулгазы-биле база танышканнар.

Өөреникчилер бригадазы

Суг-Хөл районунуң Суг-Аксы ортумак школазының өөреникчилери чайгы дыштанылганы ажыктыг эрттирер сорулга-биле колхозка ажылдаар тускай бригаданы организастап турар. Ам бригадада 17 комсомолчулар бижиткен, ооң саны ам-даа өзер.

Өөреникчилернің эргезинге 50 га шөлдү чоогунда Киров аттыг колхоз үзүп берген. Орта ажылдаар бүгү техниканы өөреникчилер боттары башкарар.

Часкы дыштанылга үезинде өөреникчилер шөлче өдек сөөртүлгезин чорутканнар. Часкы тарылга үезинде ол бригада колхозчуларга 5 удаа концерт көргүзүрүн база планнаан.

1960 чылдың бирги кварталында мал ажылының продуктуларын бүдүрер талазы-биле социалистиг чарышка бедик көргүзүглерни чедип алган мурнакчы малчыннарны СЭКП обкомунуң бюрозунуң болгаш облкүүскомнуң доктаалын өзугаар Хүндүлел самбыразынга киирери болза:

С. Баукова — Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң саанчызы, бирги кварталда бир инектен-не 803 кг сүттү сагган.

А. Яковлева — Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң саанчызы, бодунга быжыглаан инек бүрүзүнден ортумаа-биле 777 кг сүттү сагган.

М. Балдан — Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунуң саанчызы, кварталда инек бүрүзүнден 572 кг сүттү саап алган.

Карташева — Таңды районнуң «Межегей» совхозунуң саанчызы, инек бүрүзүнден ортумаа-биле 785 кг сүттү сагган.

В. Чащина — Таңды районнуң «Элегес» совхозунуң саанчызы, инек бүрүзүнден 608 кг сүттү сагган.

Е. Ярусова — Улуг-Хем районнуң «УТКА 25 чылы» совхозунуң саанчызы, инек бүрүзүнден 560 кг сүттү сагган.

А. Блинова — Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунуң бызаа ажаакчызы, бодунга быжыглаан 46 бызааларның бирээзинден-не дүн-хүнде 841 грамм деңзи немелдезин чедип алган.

Дажы-Уруг — Тожу районнуң «Май бири» колхозунуң бызаа ажаакчызы, бодунуң ажаап турары 18 бызааларының дүн-хүнде ортумак деңзи немелдезин 500 грамм чедирген.

М. Хүреш — Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң саанчызы, инек бүрүзүнден 444 кг сүттү сагган.

Кол Хуваска — Тожу районнуң «Совет Тыва» колхозунуң саанчызы, бир инектен-не 416 кг сүттү сагган.

Д. Завьялова — Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң бызаа ажаакчызы, бодунуң ажаап турары 40 бызааларының дүн-хүнде ортумак деңзи немелдезин 600 грамм чедирген.

А. Хасаншин — «Элегес» совхозтуң хаван ажаакчызы, семирти азырап турар 700 хаваннарының бирээзинден-не дүн-хүнде 320 грамм деңзи немелдезин бирги кварталда алган.

К. Сугоракова — Бии-Хем районнуң «Тиилелге» колхозунуң хаван ажаакчызы, бодунга быжыглаан 120 хаванның бирээзинденне дүн-хүнде 450 грамм деңзи немелдезин алган.

Т. Манпал — Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунуң саанчызы, инек бүрүзүнден кварталда 569 кг сүттү сагган.

М. Поль — Таңды районнуң «Межегей» совхозунуң саанчызы, инек бүрүзүнден 689 кг сүттү сагган.

В. Жирнова — Каа-Хем районнуң «Октябрь 14 чылы» колхозунуң бызаа ажаакчызы, ажаап турар 56 бызааларының бирээзинин-не дүн-хүнде деңзи немелдезин 600 грамм чедирген.

О. Өнзак — Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң инек кадарчызы, кадарып турар 40 инектериниң бызааларын бүрүн камгалап алган.

Ж. САМБУНУҢ МОСКВАДА ЧОРУП ТУРАРЫ

Апрельдің 13-те Моол Арат Республиканың Улустуң Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы Ж. Самбу, Моолдуң Араттын-революстуг партиязының Төп Комитединиң Ийиги секретары Д. Цэнд болгаш оон-даа өскелер хоорайны эргип көргеннер. Олар чуртталганың чаа тудугларын тудуп турар черлерге — Хорошевский шоссезинге, Мневникиге, Песчаный кудумчуларга, а од ышкаш Ленин даанга чораанар.

Моол Арат Республиканың Улустуң Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы Ж. Самбу МАР-ның элчин черинге хүндүс шайлаалга тургускан.

Шайлаалгага эштер К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, Н. А. Мухитдинов болгаш өскелер-даа чораанар.

Моол таладан Ж. Самбу-биле кады Моолдуң Араттын-революстуг партиязының Төп Комитединиң Ийиги секретары Л. Цэнд, МАР-ның Министрлер Чөвүлелинин Даргазының оралакчызы Д. Майдар, МАР-ның ССРЭ-де элчини С. Лувсан болгаш өскелер-даа аңаа олурушканнар.

Чылыг, эп-найыралчы байдалга болуп эрткен шайлаалга үезинде Ж. Самбу болгаш Н. Г. Игнатов олар чүве чугаалаанар.

• • •

Хүннүн ийиги чартында МАР-ның Улустуң Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы Ж. Самбу болгаш ону үдеп чоруур кижилер Москваның энергетика институдунга чораанар. Совет Эвилелинде база бир эң улуг институттуң ажылчорудулгалары-биле МАР-дан келген өннуктер таныжып, ооң лабораторияларын көргеннер.

Студентилерниң чытлып келгени бир аудиторияга Ж. Самбуну диниттиг алыш часкаашкыны-биле уткаан. Институттуң директору М. Г. Чиликин аалчыларга чүве чугаалаан. Бешки курстуң студентизи Маргарита Смирнова моол эштерге байыр чедирген.

МАР-ның Улустуң Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы Ж. Самбу чыылганнарга чүве чугаалаан.

Ж. Самбуга энергетика институдунуң эртем ажылдарының сөөлгү дөрт үндүрүлгелериң болгаш тураскаал демдекти тывыскан. Ж. Самбу бодунуң эдлээнде кызыл вымпелди болгаш Сүхэ-Баторнуң портредин уран-шевер кылдыр даарап сиилээн горгу пестуу институтка белек кылдыр берген.

• • •

Апрель 13-түн кежээнинде Моол Арат Республиканың ССРЭ-де элчини С. Лувсан МАР-ның Улустуң Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы Ж. Самбунуң Москвада эп-найыралдың аян-чоруун кылып келгенинге алдар кылдыр хүлээн алышкын кылган.

Эштер К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, Н. А. Мухитдинов, Н. М. Шверник, А. Н. Косыгин, Д. С. Полянский болгаш өскелер-даа хүлээн алышкынга барганнар.

Моол таладан Ж. Самбу-биле кады Моолдуң Араттын-революстуг партиязының Төп Комитединиң Ийиги секретары Д. Цэнд, МАР-ның Министрлер Чөвүлелинин Даргазының оралакчызы М. Майдар болгаш өске-даа моол эштер аңаа олурушканнар.

Чуректиң ханызынан, акы-дүмалышкы, эп-найыралчы байдалга эрткен хүлээн алышкын үезинде Ж. Самбу болгаш Ф. Р. Козлов олар чүве чугаалаанар.

(СЭТА).

НЕПАЛДЫҢ НАЦИОНАЛ ХҮНҮН ХОЛБАШТЫР ТЕЛЕГРАММАЛАР СОЛЧУУШКУНУ

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев Непалдың Национал хүнүн холбаштыр Непалдың премьер-министри дээрги Б. П. Коиралага байырлыг телеграмманы чоруткан. Непалдың тайбыңга ынакшылдыг даштыкы политиказын Совет Эвилелинде бединдиле үнелеп көрүп турар деп телеграммада айткан.

Непалдың хаан черинин премьер-министри Б. П. Коирала харыы телеграммазында байыр чедиргени дээш Н. С. Хущевка өөрүп четтиргенин илереткен.

Ол ышкаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы К. Е. Ворошилов болгаш Непалдың хаанын мындаагылар Махендра Бир Бикрам шах Дева база-ла байырлыг телеграммалар солушканнар.

(СЭТА).

Бельгияның Коммунистиг партиязының съездизинче СЭКП-ниң төлээлериниң чорупканы

Бельгияның Компартиязының ТК-зының чалаанын өзугаар Бельгияның Коммунистиг партиязының XIII съездизинче СЭКП-ниң төлээлери апрель 13-те Брюссельче ужудуп чорупкан. Төлээлериниң составы СЭКП ТК-ның Президиум кежигүнүнге кандидат, ТК-ның Секретары Н. П. Поспелов (төлээлериниң баштыны) болгаш Украинаның Коммунистиг партиязының ТК-зының кежигүнү, УКП-ниң Киев хооркомунуң секретары М. С. Синица олар болуп турар.

Ол-ла хүн төлээлер Брюссельде чеде берген. (СЭТА).

Финляндияның компартиязының съездизинче СЭКП-ниң төлээлериниң чорупканы

Финляндияның Коммунистиг партиязының ТК-зының чалаанын өзугаар ФКП-ниң XII съездизинче СЭКП-ниң төлээлери апрель 13-те ужудуп чорупканнар. Төлээлериниң составында: СЭКП ТК-ның Президиум кежигүнү, Секретары Л. И. Брежнев, СЭКП-ниң Ленинград хоорай комитединиң бирги секретары Г. И. Попов, СЭКП ТК-ның килдис эргелекчизиниң оралакчызы В. П. Терешкин олар кирип турар.

Ол-ла хүн төлээлер Хельсинкиле чеде бергеннер.

Барыын талакы районнарда хову ажылдары эгелээн

Баштайгы хүннерден эгелеп темпини күштелдирип, организастыг ажылдаар

Бригада тарып кириптеринге белен

Чаа-Хөл районнуң «Бурунгаар» көдээ ажыл-агый артелинин Шанчыда № 2 хову бригадазының (бригадири эш Ак-Лама) механизаторлары болгаш колхозчулары эрткен чылын 1500 гектар тараа культураларын тараап, ол участоктардан район иштинде эң дээре дүжүттү ап, социалистиг чарышка тиилекчи болуп үнгеннер.

Бригаданың кежигүннери эрткен чылын чедип алган чедиишкиннерин улам быжыглавышаан, чеди чылын ийиги чылының часкы хову ажылдарынга үлегерлиг белеткенип, ону кыска хуусаада бедик агротехниктиг деңнелге эрттирерин, тараа культураларының бүгү участоктарындан чаагай дүжүттерни өстүрүп алырын шиитпирлээннер.

Бригада эрткен чылга бодаарга бо чылын 780 гектар хөй тараанны, тодаргайлаарга 2280 гектарны тарыыр сорулгалыг. Ол участоктарның 1700 гектарының га бүрүзүнден ортумаа-биле 25 центнер дүжүттү өстүрерин тараажылар аазааннар.

Ол сорулгаларны чедиишкиннин шиитпирлээринге бригадада бүгү аргалар болгаш курлавырлар бар. Часкы тарылгага белеткел бүгү талазы-биле доозулган болгаш тарып киреринге белен, чүгле Шанчы ховузунда харның эриирин манап турарлар.

Эрткен күзүн тарза ажаап алышкының чедиишкиннинг чорудары-биле чергелештир бригаданың кежигүннери бо чылдың часкы тарылгазынга эки шынарлыг үрезиннерни уруп алырының айтырыын чугаалажып көрген. Амгы тарылгага четчир санныг кызыл-тастың 300 тонна, суланың 190 тонна, чинге-тараанның 8 тонна, арбайның 30 тонна үрезиннерин бүрүү-биле ургаш, оларның арыглаашкының кыжын-на дооскан. Районнуң көдээ ажыл-агый инспекциязының үрезин хынаар лабораториязынга үрезиннерни культура аайы-биле хынап көөрге арыының болгаш үнүжүнүң талазы-биле чажып тарыырынга бүрүү-биле тааржыр болган. 350 гектар черге тарыыр чаңгыс чылдың сигеннериниң үрезиннерин база белеткеп алган.

Колхозтуң механизаторлары янзы-бүрү маркаларлыг 11 тракторларны, 12 сеялкаларны, 100 илиирлерни, 4 культиваторларны болгаш өскедаа кожулда техниказын бүрүн септээн. Бригадага хереглеттинер 12 тергелер, 12 бестаркалар, 12 аттын дериг-херекселдери, 5 теве комнары бүрүн белеткеттинген. 15 аътты болгаш 5 тевени баш бурунгаар дыштандырган.

Бригаданың хову турлаанда ниити чурттарга бажыннарының, столоваяның септелгези доозулган. Бригаданың кежигүннериниң иштинден 8 кижи столоваяга улаштыр узун дурту 6 метр чем кылыр тускай өрээлди, чаа кызыл булуну шалыпкын ёзу-биле тутканнар. Часкы үеде механизаторларның болгаш колхозчуларның ниитиниң чеминге хереглээр янзы-бүрү продуктуларны баш бурунгаар белеткеп алган.

Бригаданың часкы тарылга үезинде ажылының планын чогааткан, ону колхоз баштаар черинге бадыладып алган. План өзугаар бригаданың составында 93 механизаторлар болгаш колхозчулар быжыглаттынган. Олар кым, кайа ажылдаарын билирлер.

— Колхоз бо чылын бир-ле дугаарында хову болгаш трактор бригадаларын каттыштырган, комплексилиг бригада кылдыр организастаан. Баштайгы үеде бригадир кижи менээ берге болбайн аан, ынчалза-даа колхозтуң болгаш СТС-тиң инженер-техниктиг ажылдакчыларының деткимчези-биле ол бергелерни ажып эртер бис—деп бригадир эш Ак-Лама чугаалап турар.

Чеди чылдың ийиги чылында бригаданың мурнунга салдынган сорулгаларны чедиишкиннинг шиитпирлээр талазы-биле бригаданың кежигүннери районнуң «Найырал» колхозунуң Шанчыда № 1 хову бригадазының кежигүннерин социалистиг чарышка кыйгырганнар.

М. КАВАА-САРЫГ,
«Шынның» корреспондентизи.

Тарылганың бүдүүзүнде

Таңды районнуң «Совет Россия» колхозу чеди чылдың ийиги чылының чазынга бүрүн белеткелдиг ужуражыр талазы-биле эдлээн боттуг хемчеглерни ап чорутканының түнелинде, ажыл-агый бо хүннерде шөлче үнеринге барык белен боон турар. Колхозтуң часкы тарылгага беленин хынап чораан күрүне комиссиязы болгаш ниити районда белеткелди түнеп чугаалашкан. СЭКП райкомунуң бюрозу база ындыг үнелеп берген.

Ажыл-агый 18 трактөрлүг, ооп иштинде «ДТ-54» 14 бар. Чүгле 3 «ДТ-54» тракторларның үүрмек септелгези арткан турган. Комиссияның кирген саналын өзугаар оларны септээринче дораан киргеш, ону ам доозуп турар. Бүгү тракторлар бригадалар аайы-биле хуваттынган болгаш трактористерге акт өзугаар хүлээлип бергилээн. Оон ыңай 14 трактор аңдазыны, 23 сеялка, 2 культиватор, 5 лущильник, 11 кожуг, тараа арыглаар 3 машина септеттинген болгаш ажыглалга киреринге белен. Тарылга үезинде ажылдаар автомашиналар белен болгаш бригадалар аайы-биле хуваап онаагаан.

Сеялкаларның ажылының темпизин дүргедедири-биле автомашиналарга үрезин урар бункерлерни үш машиналарга таарыштырып кылган. Ынчангаш сеялканы үрезин-биле чүдүреринге 3—4 минута үнер.

Артель тараа болгаш картофельногаа культураларының база кукурузаның үрезинин четчири-биле белеткеп алган.

Часкы шөл ажылдарының белеткелинин үезинде механизаторлар Н. Бочкарев, Н. Попов, П. Пахарев, И. Саяты, Г. Блинов, В. Миронюх олар эки ажылдааннар. Септелге үезинде механизаторларның ажылын колхозтуң инженери эш Брокерт эки удурткан. Үрезинни белеткээринге, бригадаларны четчелеп тургузарынга агроном эш Доровских организакчы ажылды база багай эвес чорутканы.

Колхоз часкы тарылгага белеткелде талазы-биле районда өске ажыл-агыйлардан дээре белеткелдиг болганын күрүне комиссиязы болгаш СЭКП райкомунуң бюрозу демдеглээн.

Ынчалзажок часкы тарылгага белеткелде четпестерни күрүне комиссиязы илереткен болгаш ону чайлыдырын айыткан. Чижээ, колхоз хереглеттинзе чогуур 42 центнер дизель маслозунуң чүгле 10 центнерин, 800 центнер дизель оттулуг чузунун—120 центнерин, 3 центнер автолдун—чаңгызын сөөртүп эккелгеннер солидолдуң кайызын-даа эккелбээн.

Бир четпес чүүл болза, хову турлагларын четче деривээни, аңа ажылдаар хандырылга ажылдакчыларын быжыглап тургуспааны болур. Огород звенозунуң удуртукчузу амдыгаа чедир шилип алдынмааны комиссия база айыткан.

Колхоз башаар чери (даргазы эш Турген-оол), партия организациязы секретары эш Шмаков) илерээн четпестерни чайладыр талазы-биле хемчеглерни ап турарлар. Чагытайда № 2 бригадаже сула үрезинин сөөртүп чедирерин, хову турлагларын дерип доозарын, поварларны аңаа быжыглаан, кухня хереклерди-биле хандырарын хүннүң сонгаарладыр болбас айтырыы кылдыр тургускан.

Часкы тарылганы 8—10 ажылы хүннеринде доозар! деп тараажылардың болгаш механизаторларның дайынчы сорулгазы ындыг. Олар шак ол хүлээлгезин күүседиринге тарылганың бүдүүзүнде хүннерде шиитпирлиг, эрес сорулуг, күш-ажылчы хайыышкынныг манап, ажылдап турарлар.

С. ТАМБА,
«Шынның» корреспондентизи.

БАШТАЙГЫ ХҮННЕРДЕ

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозунуң тараажылары часкы хову ажылдарын чорудуп эгелей берген. Баштайгы хүннерде бирги хову бригадазының «ДТ-54» трактору 53 гектар черни тискелээн болгаш ам тараанны чажарынче кирипкен.

Бирги хову бригадазында 67 гектар черни тискелээн, апрельдің 8-те чаштырылгаже кирген.

Колхозчу тараажылар үрезинни хоранныаш, чажар черлерже сөөртүп турар.

И. ДОРЖУ.

• • •

Ол-ла районнуң «Найырал» колхозунуң механизаторлары 8 тракторлар-биле апрель 5-тен эгелеп 11-ге чедир 500 гектар черниң шыгын бастырган. Трактористер С. Базыр, И. Кестээ, Х. Доржу олар эдлээ нормазын 125—150 хуу күүседип турарлар.

Х. САМДАНЧАП.

АПРЕЛЬ 22-ДЕ В. И. ЛЕНИННИҢ ТӨРУТТҮНГЕН ХҮНҮНДЕН БЭЭР 90 ЧЫЛ БОЛУР

Ленин бистиң оруувусту чырыткан

Бүгү делегейниң ажылчы чоннарының башкызы болгаш баштынчызы Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 90 чыл болур оюнга совет кижилер, социалистиг лагерьниң улустары, бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен белеткенип турар. Лениннин ады чер бөмбүрзээниң ажылчы кижи бүрүзүнге эң-не чоок, эң-не ынакшылдыг.

Ажылчы чоннарның улуг башкызының дугайында дыка хөй номнар болгаш чогаалдар бижиттинген. Ооң иштинде делегейниң бүгү чурттарының депшилгелиг чогаалчылары Владимир Ильичиниң өлүм чок дүрзү хевирин илереткен, ооң амыдыралын, ажыл-чорудулгазын көргүскен, ачы-хавыяазынга болгаш улуг чаагай номналынга тураскааткан хөй-хөй чогаалдарны бижип турар. Ол чогаалдар чер бөмбүрзээниң бүгү диптериниң ажылчы чоннарының улуг Ленинге ынакшылын, ооң херээнге шынчызын, ленинчи идеяларның бүгү делегейге шуут тиилээринге ханы бүзүрелин илередип турар.

Ынчангаш делегейниң чогаалчыларының Ленин дугайында чогаадып тургускан улуг эртинезиниң дээжизи кылдыр бо арында каш чогаалдарны парлап үндүрдүвүс.

МОСКВАЖЕ

Кызыл тугун кинскиткен Москва-даа
Тиилээн чурттуң найысыллалы болу берген.
Кыдат төлээ коммунист Ли Да-чжао
Дидим, хостуг аңаа базып чоруп турган.
Пекининден Москва чедир ооң оруу
Берге, нарын, ырак-узак болган-даа бол,
Моондактарны дайынчы эш буза чүткүп,
Могаг чокка шыдажып-даа эртип келген.
Москваны Ли Да-чжао ам-на көрген.
Мооң чүрээ өөрүшкүге бүргедипкен:
Ажылчыннар, тараачыннар тиилелгези
Алыс күзел боттанганы ол деп билген.

Коммунизм херели дээш тулчуушкунга
Коммунист Ли Да-чжао ханын төккен.
Чырык хүнче уткуй баскан күрүнениң
Чырыткылыг үлегери сорук киирген.

Лениннин кыйгы сөзүн ол-даа дыңнаан,
Кызыл шелге өөрү-биле кылаштаан-даа.
Ленин ам дириг хевээр, тиилекчи бооп,
Кыдат чоннуң чүрээнде соп чоруп турар.

ЦЗАН КЭ-ЦЗЯ,
кыдат чогаалчы.

КЫЗЫГААРГА ТОРУЛБАЙН...

Кызыгаарга, моондакка торулбайн
Кыжаныгны, полицейни тоовайн,
Быштың соогун, чайның изиин эскербейн
Ленин бо-ла делегейни кезидип чор.
Кара, сарыг, аккыр кештиг кижилернин
Кайзынын-даа дылдарынга чугаалажып,
Хамык чоннуң улуг өөнүү, идегели —
Ленин бо-ла делегейни кезидип чор.

Ашкан хүннүң соңгу изи кара хүрен,
Алызында дүне эртер—хаяалап кээр.
Ачылыг хүн чалбыышталып үнүп келир.
Ленин бо-ла делегейни кезидип чор.

Ленгстон ХЬЮЗ,
англи чогаалчы.

Ленин башкы аалдап келди

Ленинни бодап келгеш
Омак кирип, өөрүп кээр мен.
Ленинчи чаштанчыдан
Октябрьда чалбыыш үнген.
Улуг чалбыыш херели-даа
Аалдарны чырыдыпкан.
Үйгузундан одунганнар
Алыс чурттуң ээзи болган.
Ишти куруг, хеви самдар,—
Түреп чораан моолдарже
Ильичивис холун сунган —
Дүнү хүн-даа чырыдыпкан.
Хову чурттуг моолдар-биле
Хөюг шайны кады ишчир,
Алыс шынны чугаалап бээр
Аалчывыс-даа аалдап келген.

Ооң биске айтып берген
Оруу-биле чоруп ор бис.
Араттарның өглериннге
Аас-кежик долуп келген.

Ленинчи чогаалдарның
Арыннарын ажарымга
Ленин боду чанымда бо
Ам-даа сүме кадып орар.

Халыыстың эң-не улуг
Аалчызынга — Ильичиге
Торгу кадак тудуп алгаш
Доозавыс мөгеер бис.

М. ЦЕДЕНДОРЖ,
моол чогаалчы.

Кажан-даа мөчүвээн сен

Эргим башкы, эш Ленин!
Элдептиг куш—самолёт-даа
Ховуларның кыры-биле
Хостуг шелээн ужуткаштың

Бир-ле катап Москвага
Бисти барып чедиргенде,
Кызыл-кызыл сылдыстары
Кыланнадыр чайыннанган
Сесерликтиг Кремльге
Сени көрген ышкаш болдум.
Чырык хүннүң херелинде,
Сергек өмак, шиник чараш
Чыскаалганнар аразында
Сени дораан танып кагдым.
Институт индиринде,
Ыжы бедээн фабрикада
Илеткелдер кылып тур сен,
Ылап көрдүм—бүзүредим.
Хоорай кыдыы лагерьлерже
Канналыр дээн ургуларны
Холдарында четкилеткен
Катты хөглүг чоруп тур сен.
Шахтёрларны эдертипкеш,
Шахталарже кирип тур сен.
Колхозчулар-биле кады
Ховуларже үнүп тур сен.
Кажан-даа мөчүвээн сен,
Кайда-даа дириг-дир сен.
Дээрниң каан хүнүнде-даа,
Демиселдиң дүнүнде-даа
Мевче көрүп хүлүмзүрүп,
Мээц-биле чугаалаштың.
Шынны сөглээн сөзүңү-даа
Шынап тода дыңнап тур мен.

Иньацио БУТТИТТА,
итали чогаалчы.

ЛЕНИН

Ооңуу ышкаш угаан, күштү
Океанга канчап деңнээр,
Аравийниң хүнүнден-даа
Артык чырык дизимзе-даа

Ол-даа четпес деңнелге-дир,
Оон-даа артык, ооп-даа ынай.

Сахараның элезинин
Садтар кылдыр сугарыптар
Элбек суглуг хемнерден-даа
Энерелдиг, ачылыг деп,

Ону ынча дизимзе-даа
Ол-даа четпес, оон-даа артык.

Ооң бижээн номнарының
Арыннарын ажыдарга,
Ол-бо дипте улустарның
Алызында чедер черин

Айтып берген дизимзе-даа
Ам-даа чедир сөглеттинмес.

Ооң боду бистер-биле,
Ооң ады чүрээвисте.
Өзктар деттен кызыл тугу
Ораннарның шуптузунда.

Ынчангаштың Ленинге
Ынакшылывыс кызыгаар чок.

Р. АШ-ШАХАЛ,
ливан чогаалчы.

„Революсчулар кайда-ла чурттап турар болдур, ында шуптузунда Ленин чурттап турар“.

Анри БАРБЮС,
француз чогаалчы.

Коминтернаның III конгрезинге төлээлериниң саналдарын И. В. Лениниң бижип олурары.

Кижи төрелгетеннинг башкызы

Словак көдээ амыдыралдың ангылар талазы-биле байдалын шинчилээн студентилер кырган кадарчыга ужурашкаш, ооң-биле чугаалажы бергеннер. Олар ол кадарчыдан элээн-не чүвени айтырып билип алыксаан: ниитилел амыдыралындан барык-ла хоорулган, кижилерден ырак, харын-даа сылдыстарже чоок чыгыы черде—Словакияның даглыг ээн черинде чурттап турар кадарчы чүү билирин, —делегейниң дугайында, ооң чурттап турары тургузугнуң дугайында, база ону чагырып турар кижилериниң дугайында ооң чүү билирин студентилер айтырып биликсээннер...

Совет Эвилелиниң дугайын чугаалажы берген. Кадарчы бажын өөрүшкүлүү сүргей соганнаткылаан, «ийет, ийет» дээнзиг.

— Ленин дугайын билир силер бе?—деп оон айтырган.

— Ийе, Ленин дээрге Яношик дег кижи чораан (Яношик дээрге Чехословакияда улустуң ынак маадыры.—**Ред.**). Ол дээрге хөренгитеннерден алгаш, а ядыыларга берип чораан...

Ол чугаа — шын чүве-дир. Лениниң эң улуг маадыр болгаш дагдан келген эң-не ак-сеткилдиг кижи кылдыр ол кадарчы билип, ынчангаш Яношик ооң сагыжынга кирип келген.

Яношиктиң соонда чүү артканы-биле Лениниң соонда чүү артканын сактып, бодунун ол деннелгезинин дугайын минута иштинде бодангаш, кадарчы мынча деп миннип чугаалаан:

— Шынап-ла, Ленин дээрге, улам-на эки кижи чораан.

Ю. ФУЧИК,
чехословак чогаалчы.

«Лениниң хостатканы орус улус бодун база катап кулдандырарын кажан-даа болдурбас. Орус улус Лениниң угаан-бодалы сиңниккен күзел соруктуг демисежир. Ол демиселдиң эчис түңнелинге бүзүрээр мен. Ленин, ооң Совет күрүнези тиилээр.

Ол демиселдиң чоокку үези кандыг-даа болур болза, Ленин болгаш ооң Россиязы, чуртту эргелээринге ооң киргени кижиге ынакшылдыг болгаш чөптүг чоруу эчизинде барып тиилээр».

Теодор ДРАЙЗЕР,
америк чогаалчы.

Бүгү-россияның Советтериниң II съездизинге В. И. Лениниң чүве чугаалап турары.

КӨДҮРЛҮҮШКҮННҮҢ БЕДИЙИНДЕ

(Америк чогаалчы Джон Ридтиң „Делегейни силгипкен он хүннер“ деп чогаалындан)

«Байыр чедирген кыйгыларның болгаш адыш часкаашкыннарының диңмиттиг чалгыы президиум кежиүннериниң болгаш Лениниң чедип келгенин медээлээнде, таптыг-ла 8 шак 40 минута турган. Оларның арызында улуг Ленин. Калчаны ультады берген баштыг, кыска моонзуг, узун эвес-даа болза, хөрээ делгем, шыырак мага-боттуг. Улуг эвес характарлыг, улууг думчуктуг, делгем чаагай аастыг, сегелиниң салы ыырый, чаагынын салын чүлүп алган болза-даа дүктериниң баштары үштүнгулап келген. Оон сегед салы шаанда-даа, келир үеде-даа ниитиге билдингир. Чаа эвес костюмнуг, боңунга арай узун чүвүрлүг. Чыылган оон чүдүп бараалгаар хире хевир чан чок, бөлүүн, чонга ынакшылдыг болгаш хүндүткелдиг, төөгүде чон ынчаар ынакшып, хүндүткээн башынчылар хөй эвес турган. Хөөн баксырадыптар хире кандыг-даа хевир чок, быжыг, чайгылыш чок, чаагай сорук чүткүлдүг, ынчалза-даа дыка нарын идеяларны эң-не бүүрүн сөстер-биле илередип шыдаар болгаш кандыг-бир үениң байдалын эң-не эдлек байдал-биле болгаш чүткүлдүг дидим угаан-биле ханы анализтеп билир улуг аргалыг, бодунун улуг угаанының ачызыбиле хөвар баштынчы — улустуң хайгамчыктыг баштынчызы ол.

Шериг-революстуг комитеттиң чорудулгазының дугайында өтчётту аңаа номчаан: шеригге өлүрүп киидер чорукту сокстаткан, агитацияны хостуг кылырын катап чоруар болган, политиктиг үүлгедиг дээш туттуруп хорудаткан солдаттарны болгаш офицерлерин хостаткан, Керенскийни тудуп бажыннаар дугайында, хуу кижилериниң складтарында аъш-чемниң курлавырларын хавырар дугайында дужаалдарны үндүрген... Диңмиттиг адыш часкаашкыны.

...Фронтудан чаа чедип келген эзлээн каш солдаттар боттарының полктарындан хуралга изиг байыр чедирген.

Ленин ам-на индирде үнүп келген. Индирниң ийиндеп туттунуп алгаш, чыылган хөй төлээлерже характарын имиреттн көрүп турган, каш минуталарда үргулчүлеп, көдүрлүп үнген байырлаашкыныг адыш часкаашкынын эскербээнзиг манап турган. Ол байырлаашкын соксай бээрге, ол кысказы-биле аная-ла мынча деп чугаалаан:

«Социалистиг ёзу-чурумнуң тургузуушкунунче кирер үе ам келген».

Кижилериниң байырлаашкыны база катап шуурган дег диңмиреп үнген.

«Бистиң бир дугаргы ажыл хөрөвис болза тайбынны боттандырарынче практиктиг базым болур ужурлуг... Кайы-бир чуртту азы оон чамдык черлерин империалистиг күрүнелерге бээр чорукту болдурбас болгаш дайын шүүдели төлеттирбес тайбынны, улустарның хостуг ботбаш миннир чоруунга үндезилеп, совет байдалга үндезилээн тайбынны чаалажып турар бүгү чурттарның улустарынга саналдаар ужурлуг бис. Оон-биле кады чажыт керээлерни аазаанывыс ёзугаар парлап чарыаар болгаш ол керээлерни күүседириндеп ойталаар хүлээлгелиг бис... Дайын болгаш тайбың дугайында айтырыг шуут-ла билдингир ышкаш-тыр, ынчангаш мен кандыг-даа эге тайылбыр чокка, чаалажып турар бүгү чурттарның улустарынга кыйгырыгның төлевилелин номчуп берейн...»

Ленин эриннерин хүлүмзүрүп турган ышкаш кылдыр делгем ажыткаш, чугаалаан, ооң үнү тунуксумаар ышкаш болза-даа тааланчыг, харын-даа хөй чылдарда илеткел кылып чаңчыккаңзыг — төнчү чокка чаңгыланыр ышкаш дески дыңналып турган... Бодунуң бодалын илередирин ораддашпышаан, Ленин чиниги-биле бурунгаар чүткүй зарак чугаалап турган. Муң-муң бөдүүн арыннар боттанган аазаашкынны бодап, олче дыка кичээнгейлиг көрүп турган.

«Чаалажып турар бүгү чурттарның улустарынга болгаш чазактарынга кыйгырыг

Октябрьның 24—25-тин революциязы-биле тургустунган болгаш ажылчын, солдат болгаш тараачын депутаттарның Советтериниге даянып турар ажылчын болгаш тараачын чазак чөптүг демократтыг тайбың дугайында чугаалажыышкыннарны доп-дораан эгелээрин чаалажып турар бүгү чурттарның улустарынга болгаш чазактарынга саналдап тур...» (Ленин кыйгырыгны шуптузун номчаан).

Адыш часкаашкынының диңмиди соксай бээрге, база-ла чугаалап эгелээн:

«Бо кыйгырыгны хүлээп алгаш бадылаарын съездиге саналдап тур бис. Бис чүгле улустарга эвес, харын база чазактарга кыйгырыг үндүрүп тур бис, чүге дизе чаалажып турар чурттарның чүгле улустарынга кыйгырыг үндүрер болза, тайбынны тургузары саадап болур. Тайбынның негелделерин түр тайбынчыдылга үезинде чогаадып кылыр болгаш Тургузулга хуралынга бадылаар. Түр тайбынчыдылганын хуусаазын үш айларда доктаатпышаан, ханныг соккулажыышкынын үр дыштанылганы болгаш төлээлекчилер сонгуурунга четчир үени улустарга бээрин күзеп турар бис. Чамдык империалистиг чазактар бистиң тайбың саналывыска удурланырлар, ол талазы-биле бис бодувусту черле мегелевейн турар бис. Ынчалза-даа чаалажып турар бүгү чурттарга революция удавас өөскүүр деп идеги турар бис, ынчангаш француз, англи болгаш немец ажылчыннарга өнза шудургу кыйгырыг салып турар бис...»

«Октябрь 24—25-тин революциязы боду социалистиг революцияның үезин ажыдып турар... Тайбының болгаш социализмнің херээ дээш ажылчын шимчээшкини тиилелгени чедип алыр болгаш бодунуң сорулгазын күүседир...» — деп Ленин чугаазын доосхан.

Оон сөстери дүүрээзин чоокка, күштүү-биле болгаш ханы сиңниг-ишкин-биле кижилериниң бодалынга чедингир болган. Лениниң чугаалаан чүвезинге улус чон чүге-ле кезээде бүзүреп турганы шуут-ла тодаргай болган...

Оон соонда тус-тус кижилер удаа-дараалаштыр улуг көдүрлүүшкүн-биле чугаалап турганнар. Кыйгырыгны бадылаар дээш украин социал-демократияның, литва социал-демократияның, улусчу социалистерниң, польша болгаш латви социал-демократияның төлээлекчилери чугаалаан... Чүве чугаалаан кижилерни бир-ле чүве хайыктырып турган. Бир кижи «делегей революциязының чоокшулап келгенинин, аңаа бистиң авангард болуп турарывыстың» дугайын, өске биразы «чаңгыс аай улуг өг-бүлеге бүгү улустарны каттыштырар акы-дүмалышкы чоруктуң чаа үезинин» дугайын чугаалап турганнар. Бир төлээ бодунун өмүнээзинден мынча деп медегээн: «Мында бир-ле удурлаышкак чүве бар-дыр. Баштай тайбынны саналдап турар-дыр силер, а оон соонда бүгү тайбың саналдарны чугаалажып көөр деп чугаалажып турар-дыр силер. Чугаалажып көөр дээрге, хүлээп алыр дээни ол-дур...»

Олурган черинден Ленин ол-ла дораан туруп келгеш: «Бис чөптүг тайбынны күзеп турар бис, ынчалза-даа революстуг дайындан кортпас бис... Бистиң кыйгырыывыска империалистиг чазактар черле харыылавас боор, ынчалза-даа хүлээвезин ындыг-ла чиниги-биле харыылаптар хире негелдени оларга салбас ужурлуг бис... Кандыг-даа тайбың саналды чугаалажырынга бистиң беленивисти герман пролетариат көөр болза, ол дээрге аякты долдуруптар сөелгу дамды болуру чадавас, ынчангаш Германияга революция өөскүүр...

Тайбының кандыг-даа негелдезин чугаалажырынга чөпшээрежир бис, ынчалзажок, ол дээрге ол негелделерни хүлээп алыр дээни ол эвестир... Ынчалза-даа код чүве болза дайынны соксадырын күзеп турар бис...»

Кыйгырыгны бадылаар дээш кижилер шуптузу мандадын көдүрердир деп хурал даргазы саналдап турда, таптыг-ла 10 шак 35 минута турган. Төлээлериниң иштинден бир кижи удур бадылаар дээш холун көдүрерин ораддашкан, ынчалза-даа ону долгандыр киленнээшкин диңмиреп үнерге, холун ол дораанна бадырыпкан... Чаңгыс үн-биле хүлээп алдынган.

Хенертен болгаш чаагаар кыптыгып үнген адыш часкаашкынныг байырлаашкын бистерни шуптузуту бут кырынга тургузуп келген болгаш бистиң чаңгыс эп-сеткилдиг шимээнивис «Интернационалдың» сергедикчи аялгалыг үнү-биле каттышкан. Бажының дүгү көгериксей берген солдат ашак чаш уруг ышкаш ыглапкан. Александра Коллонтай караанын чажын ооҗум чодуп турган. Күчүлүг гимн залды долуп, сонгаларны болгаш эжиктерни өттүр үнгеш, ооҗургай берген дүннүң дээринче үнүп турган. Мээц чанымга олурган аныяк солдат «Дайын доозулзун! Дайын доозулзун!» деп өөрүшкүлүг катырымзавышаан, чугаалаан.

Бо арында кирген чогаалдарны төп солунларга болгаш номнарга орус дылга үнгениниден Б. Хөвеңмей тыва дылга очулдурган.

Концерттер болгаш делгелге

Бо чылдың марттың сөлгү хүннеринде ВЛКСМ-ниң Барыын-Хемчик райкому район школаларының өөренген-чилериниң уран чүүл көргүзүүн болгаш күш-ажыл кичээлдеринге өөренгенчилериниң кылган уран-шевер кылыгларын база чураан болгаш даараан чүүлдериниң делгелгезин организастап эрттирген. Бо көрүлдеге болгаш делгелгеге тос школалардан 264 өөренгенчи киришкен.

Школаларда бот-тывынгыр уран чүүл бөлүгүнериниң ажылы, оларның чогаадыкчы талантызы эрткен чылдар-биле дөмейлээрге дыка өскен деп чүвени бо көрүлде көргүскен. Көрүлдеге бирги черни Аянгатының сес чыл школазы алган. Энир чылгы көрүлдеге ол школа сөлгү черниң бирээзин алган. Бо өредилге чылында ол школаның уран чүүл бөлүгүнериниң ажылы болгаш идейлиг утказы кескүү-биле экижээн деп чүве моон илдеңдир. Оларның программазы солун болгаш янзы-бүрү болган. Ылаңгыя «Ленин кезээ-мөңгеде дириг» деп чогаал-хөгжүмүүт монтаж идейлиг утка болгаш күүседиг талазы-биле дыка солун болган.

Аксы-Барлык болгаш Эрги-Барлык өртүмек школаларының көргүзүүлери база-ла эки, солун болган. Ылаңгыя Аксы-Барлык школазының ыр коллективи «Тыва фестиваль», «Хекчигеш» деп ырларны орус, тыва дылдарга эки күүсеткен. Ол школаның өөренгенчилериниң уран чүүл бөлүгүнериниң удуртукчузу эш Дорофеевтиң эки ажылын демдеглевес аргажок. Аксы-Барлык биле Эрги-Барлык школалары ийиги черни деңге үлешкен. Үшкү черни Дөң-Терезиниң чеди чыл школазы алган.

Ыяштан, даштан янзы-бүрү чүүлдер чонуп кылырының болгаш чуруурунуң, даараныры-ның база эт-херексел чазап, узанырының талазы-биле делгелгеге бирги черни Кызыл-Мажалык өртүмек школазы алган. Кызыл-Мажалык болгаш Эрги-Барлык школаларының директорлары болгаш күш-ажыл башкылары өөренгенчилериниң чогаадыкчы ажылынче улуг кичээнгейни салып турар деп чүве билдингирдир. Көрүлдеге болгаш делгелгеге 1, 2, 3 черлерни алган школаларга болгаш боттарының талантылыг чоруун көргүскен өөренгенчилерге өртектиг шаңналдарны болгаш ВЛКСМ райкомунуң хүндүлел бижиктерин тывыскан.

С. СУБРАКОВ.

Ооруг бригадазында байдал

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң Ооруг-да № 1 бригадазында эш Чоржай-оолга бригадирлеткен 24 хире өг-бүлелер ажылдап турар. Чеди чыл-ның ийиги чылы — 1960 чылда ук бригада ниитизи-биле 1400 гектар черге тараа тарыыр, оон иштинде кызыл-тасты — 140 ганы, суланы — 150, арбайны — 510 ганы тарыыр планныг. Үрезин арыглаашкыны бүрүү-биле доозулган. Ук ажылга Бурун-оол, Секпит-оол, Кара-оол болгаш оон-даа өскелер идепкейлиг ажылдааннар.

Үрезинни соортүрүнге 10 тергени, 10 харжактарны болгаш өскеда чүүлдерни септеп белеткээн. Бригаданың төвүнде чурттарга барагын, столовая бажыңын, кызыл булуңну, клубту септеп, чугайлаан.

Часкы тарылга үезинде тараажылар өртүзүнга чорудар агитас-массалыг ажылдарның планын партия организациязы бадылавышаан, агитаторларны быжыглап тургускан. Ол ам ажылдап эгелей берген. Оларның иштинден эштер Дондук, Дырыскын-оол олар эки ажылдап турарлар.

Оон-биле кады Ооруг бригадазының малчыныры база-ла багай эвес ажылдап турарлар: аныяк инек кадарчызы Суван-оол кадарып турары 80 ажыг инектерин менди, күшденгилдезин эки кыш ажырбышаан, төрээн 19 инектериниң бызааларын менди ажаап, дорукторуп турар. Ол ышкаш, мөлдурга кадарчылары Анай-оол, Дондук олар база багай эвес ажылдап, кадарган мөлдургаларын менди, эки чыл ажырып турарлар.

Бригаданың ажылында чүгээр чүүлдер бар-даа болза, мындыг четпестерни ыыттавайн эртер аргажок. Арыглап алганы кызыл-тас үрезини үрезинге таарышпас, аарыглыг тараа болуп турар. Ол дугайын колхоз даргазы эш Чамбал-оол-даа, партия организациязының секретары эш Балчый-оол-даа билбейн турарлар. Бригадир эш Чоржай-оол бригада төвүнден 15 хире километр ырак черде — Ак-Туругда чурттап турар, ынчангаш бригадага ындахаяа аалчы хевирлиг кээр.

Бригаданың төвүнге эрткен үш айларның иштинде чүгле чаңгыс удаа кино көргүскен. Ында ийи өрээл чунар бажың бар. Ону бо чылдың эгезинден бээр чаңгыс-даа катап изитпээн. Ында чурттакчыларның бажыңнары чугайлаттынмайн турар. Ол безин ындыг турда радио, электри чырыткызы чижектиг чүүлдерни чугаалаан хөрээ чү боор. Ол дээрге чаягаар-ла билдингир — чок. 1959 чылда бир дизель моторну садып эккеп каан, ооз ажыглал чок чытпышаан.

Бригада төвүнүң санитар байдалы багай. Сумуда медицина ажылдакчылары 1960 чылда бо бригада төвүнге ис базын көрбээннер.

Бригада төвүнде чурттап турар кижилер почтаны 7 хонукта чүгле чаңгыс удаа ап турарлар.

Ындыг четпестерни чок кылыр талазы-биле шыңгыы хемчегни алыры негеттинип турар.

В. ДОРЖУ.

Четчелеп алза чогуур

Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозунуң сууру Кызыл-Дагда столоваяны ажыткандан бээр бүдүн чартык ай ашкан. Бо чорук колхозчуларның амыдыралынга кончуг таарымчалыг болган.

Суурнуң чурттакчылары чаа ажыттынган столоваяның поварлары Ч. Манзырыкчы, Ш. Салчак оларның белеткээн чеминин эки шынарлыын мактап турарлар.

Ындыг болза-даа артель баштаар чери столоваяны ажыдарын ажыткаш, ону аяк-сава болгаш оон-даа өске херектелдер-биле четче хандырбаан. Ында тон азар чер, чунар-демир безин чок болуп турар.

Б. БАГАЙ-ООЛ.

Чоокта чаа облпотребсоюзтуң Төвүделиниң эолчегаиг дөртү хуралы болган. Аңаа «1959 чылда областың хереглекчилер ниитилелдериниң ажыл-агый болгаш саң-хөө ажылчорудулгазының түүнелдериниң болгаш 1960 чылда соруулаларының дугайында» илеткелди облпотребсоюзтуң баштаар чериниң даргазы эш Арланмай кылган.

СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, областың кооперасчылары чеди чылдың баштайгы чылында багай эвес көргүзүглерлиг ажылдааннар. Хереглекчилер кооперациязының үүрмектеп садар бараан саарылгазының хемчээли мурнуку чылда турганындан 10,8 хуу өскен, а чылдың бараан саарылгазының планын 102,2 хуу, хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң — 107,8 хуу күүсеткен.

Чеди чылдың баштайгы чылында чедип алган чедиишкиннерин быжыглавышаан, кооперасчылар үлетпүр болгаш аъш-чем барааннарынга чоннуң өзүп турар негелделерин долу хандырар дээш улам күженишкиниг ажылдап турарлар. Бо чылдың бирги кварталының онаалдазы 101,6 хуу күүсеттинген.

Үлетпүр болгаш аъш-чем барааннарынга чоннуң негелде, хереглелин өөренип көрбүшаан, барааннарны шын шилип ап, совет садыгның культуразын экижидип тургаш, кооперацияның 21 ниитилелдериниң 15-жи бараан саарылгазының планының үргүлчү ажыр күүседип келген. Ылаңгыя Өвүр, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик райполарының, Мөңгүн-Тайга, Тере-Хөл, Балгазын сельполарының өскелерден эки ажылдаанын Төвүлел демдеглээн.

Садыгның чаа аргаларын нептередир талазы-биле чамдык ажылдар кылдынган. Садыгжы чок магазиннерниң, ларёктарның, бараанны садып алыкчылар боттары шилип алыр магазиннерниң саны көвүдээн. Барааннарны эргилдир сөөртүп садыглаар, садып алыкчыларга бараанны бажыңнарынга чедирип садыглаар арга областың кайы-даа булуннарында нептерээн. Чүгле эрткен күстен бээр бараанны чээлиге садар 4 пунктуну ажыткан, чамдык эт-херекселлерни чонга хөлезилеп ажыгладыр пунктуну область төвүнде тургускан. Ол ышкаш көдээ магазиннериниң ажылдаар шактарын узаткан болгаш чамдык магазиннер чапсар чокка ажылдаарынче шилчээн.

Бо бүгү чүүлдер совет садыгның культуразын бедидеринге болгаш бараан саарылгазының планнарын чедиишкиниг күүседиринге улуг идигни берген.

Хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң саны өскен болгаш оларның кылып турар чемнериниң ассортиментизи калбарган. Ынчангаш хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң бүдүрүп турар продукциязының хемчээли эрткен чылдаазындан 15,2 хуу көвүдээн, ам ниити саарылганың 42,7 хуузун эзлеп турар. Райпо баштаар черлери часкы, күскү хову ажылдарының үезинде хову турлаглаларына чемненилге черлерин организастап турар апарган. Эрткен чылын хову турлаглаларына 36 чемненилге черлери ажылдап турган болгаш олар миллион ажыг рубльдиг орулгазын киирген.

Белеткелдер талазы-биле областың хереглекчилер ниитилелиниң эрткен чылын четпес ажылдаанын демдеглээр херек. Белеткелдиң ниити планы күүсеттинген-даа болза чугула көргүзүглер — өлүк, тараа белеткели чедир күүсеттинмээн. Облпотребсоюзтуң белеткелдер эргелели (эш Житов) бодунуң ажылын амдаа эде тургузуп албаанын Төвүлелден демдеглээн. Өлүк талазы-биле чардынган керээлериниң күүселдезин хандырары-биле анчыларга практиктиг дузаны чедирбээн, оларның амыдырал-чурттаалгазынче кичээнгей салбайн келген.

Областың хереглекчилер ниитилелиниң ажылында чедиишкиннер-биле чергелештир чамдык четпестернин барын Төвүлелден демдеглээн.

Садыг четкилериниң ажылында кол чүүл болза бараан саарылгазының планын күүседири болур. Эрткен чылын 7 ниитилел саарылга планын күүсеттээн. Ылаңгыя Улуг-Хем, Бии-Хем, Сүт-Хөл, Тес-Хем, Каа-Хем болгаш Тожунуң райполары ажылчы чоннарга беш миллион ажыг рубльдиг барааннарын чедир сатпааннар.

Оон кол чылдагааны чүдел дээрге ук райполарның баштаар черлери бараанны шын эвес шилип ап, янзы-бүрү барааннарга чоннуң негелдезин өөренип көрбейн турарында болур. Ол ышкаш облпотребсоюзтуң баштаар чери, оон садыг килдизи (эш Тажы-Норбу) тус-тус райполарга бараанны шын эвес үлеп турарындан кайы-бир бараан бир районда тывылбайн турда өскезинде кандыг-даа саарылга чок складтар долган чыдар. Ынчангаш ындыг барааннар чогуур үезинде саартынмайн турарындан саарылга планы база-ла күүсеттинмейн баар. Чижээлээрге, Бии-Хем районда 227 муң рубльдиг, Барыын-Хемчикте 300 муң рубльдиг бараанны эрткен чылдан бээр саартынмайн чыдар. А Бай-Тайга райпозунда улуг дугаарлыг 75 муң хире сапыктар бар.

Чамдык райполарның бараанны шын эвес шилип ап турарын чугаалавышаан, областың садыг эргелелиниң начальниги эш Кошкаров мындыг чижекти көргүскен. 1960 чылдың эгезинден бээр Эрзин, Тес-Хем, Каа-Хем районнарның чурттакчыларынга, ылаңгыя колхозчу тараачынарга шай, дус, керосин дээн ышкаш чугула хереглелдиг барааннары үзүктелип турда, а галантерея барааннары барык-ла бүдүн чылга чедер курлавырлыг турган.

Оон аңгыда чамдык райполарның магазиннери боттарында бар барааннарны магазинге киирбейн, оларны көскүү-биле делгевейн турар. Улуг-Хем районнуң «Чодураа» колхозта магазинге ине, көрүнчүк, чунар саваннар, өредилге херексели эрткен айларда чок турган, а херек кырында ол барааннар складка хөй чыткан. Ынчангаш магазиннерге барааннарның ассортиментизин калбаа-биле делгевес чорук саарылга планын үзүп турар.

Облпотребсоюзтуң экономика-план килдизи (эш Сарыглаар) тус-тус районнарның экономиказын билбес болгаш райпо баштаар черлериниң киирген санал-оналдарын өөренип көрбейн турары чамдык райполарның ажылын сегитпейн турар. Ол ышкаш саарылга планын райполарга чогуур хуусаазында доктаадып бербейн турар.

— Сүт-Хөл райпозу бо чылдың бирги кварталының саарылга планын облпотребсоюзтан март айны сөөлүреди алган. Барык бүдүн кварталда план чок ажылдаан бис. Доктааттынган чурум ёзугаар бистер планны чартык ай бурунгаар алган турар ужурлуг бис — деп, райпо даргазы эш Кысыгбай чугаалаан.

Хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң ажылында ам-даа улуг четпестер бар. Чамдык столоваяларның, чайнааларның белеткеп турар чемнериниң шынары куду болгаш ассортиментизи кызыы болуп турар. Балыктан, ногаадан болгаш сүттен кылган чемнер Сүт-Хөл, Тес-Хем райполарының, Балгазын, Элегес сельполарының столоваяларында көүлбейн турар. Ол ышкаш национал чемнерни столоваяларда кончуг хомар белеткеп турар.

Танды райпозунуң даргазы эш Панфиловтан өске санал берген райпо баштаар черлериниң даргалары болгаш илеткелчи-даа часкы тарылганы эрттиринге кооперасчыларның канчаар белеткеп турарын тодаргай чугаалаваннар. Бо чорук кооперация органнарының ажылдакчыларының бо чугула ажылче чогуур кичээнгейни салбайн турарын хереченлеп турар. Чеди чылдың ийиги чылында колхозчу тараачыннарның алган бедиткен хүлээлгелериниң күүселдези кооперация ажылдакчыларындан база хамааржыр. Часкы тарылганың болгаш сиген, тараа ажаап алышкынының үезинде садыг ажылдакчылары колхозчуларны болгаш совхозтарның ажылчыннарын чугула хереглелдиг барааннарыбиле үзүктел чок хандырар хүлээдгелиг.

Садыг системазының ажылында болуп турар четпестериниң кол чылдагааны кадрлар-биле ажылдың кошкаанда. Облпотребсоюзтуң болгаш чамдык райполарның баштаар черлери ажылга кижилерни шын эвес шилип ап, аныяк кадрларның өртүзүнга кижизидилге ажылын чоруттайн турарындан садыг системазында өре-самчыгдал кылыр чорук амдаа үргүлчүлеп турар.

Кооперация системазында 4 муң ажыг кижи бар, оларның иштинден кежээки школаларда болгаш техникумнарда чүгле 618 кижи өөренип турар. Садыг ажылдакчыларын, ылаңгыя көдээ магазиннериниң садыгжыларын «чай чок улус болгай» дээш кандыг-даа өредилгеге хаара тутпас шын эвес практика бар.

Чамдык райполарның баштаар черлери садыг школазын дооскан аныяк кадрларны ажылга хүлээп албас чорук бар. Эрткен чылын садыг школазын дооскан 30 ажыг кижи Төөн-Хемчик, Барыын-Хемчик райполарынга баарга оларны ажылга хүлээп албаан. Ынчангаш олар ам дооскан эртеминге хамаарышпас өске ажылдарда киргеннер.

Аныяк кадрларны хун бүрү кижизидип, оларның амыдырал-чурттаалгазынга таарымчалыг байдалды тургузарын, хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң ажылында четпестерни үзүткаарын болгаш кол кичээнгейни часкы хову ажылдарын организастыг эрттиреринче угландырарын СЭКП обкомунуң секретары эш Тока бодунуң саналынга чугаалаан.

Чеди чылдың ийиги чылында 1960 чылда областың кооперасчылары боттарынга бедиткен хүлээлгелерни алган. Бараан саарылгазының чыл планын декабрь 25-те, хөй-ниитиниң чемненилге черлери — декабрь 20-де күүседир, ажылчы чоннарга пландан ажыр 10 миллион рубльдиг бараанын, 1,5 миллион рубльдиг кухня продуктуларын садар.

Облпотребсоюзтуң Төвүлелиниң IV хуралы организастыг айтырыгларны база чугаалашкан.

С. МААДЫ.

КАДРЛАРНЫ САГЫШ-ЧОВАНГЫР КИЖИЗИДЕР

ЧАЗЫГ ЧОК АЖЫЛДААР СТАНОКТАРНЫҢ ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ

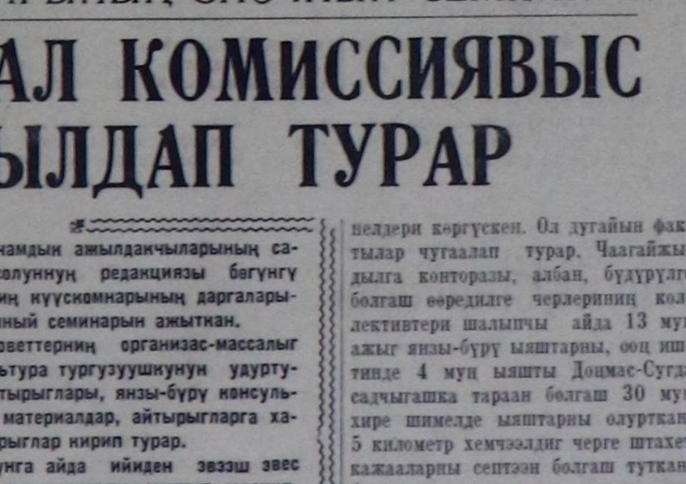

Липецкиниң станок кылыр заводунда кезектер хоюглаар чартык автоматтыг станоктарны белеткеп кылып турар. Ындыг станоктар кезектерни автомат күжү-биле боду хемчээвишаан, оларны кылыр ажылдарны шуптузун база автомат дузазы-биле күүседир.

Ол чаа станоктарның бүдүрүкчүлүү амгы ындыг хевирниң станоктарындан ийи катап улуг. Станокка ажылдаар кижи чүгле кезектерни станокка таарыштыр сугар болгаш ушудуундан аңгы чүве кылбас.

Ындыг чартык автоматтыг станоктарга үндезилээш, машина тудуушкунунуң үлетпүрүнге ажыглаар универсалдыг хоюглакчы станоктарны хөй санныг кылдыр бүдүрерин организастап турар.

Чурукта: чартык автоматтыг чаа станоктуң кол тургузукчузу А. А. Степанищев (солагай талазында) болгаш электри дерилгелер конструктору С. И. Корецкий олар станоктуң башкарар кезээн кылып каан соонда көрүп турлар.

Фото Э. Евзерихиннии. СЭТА-ның фотохрониказы.

КӨДЭЭ СОВЕТТЕР АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ЗАОЧНЫЙ СЕМИНАРЫ

БИСТИҢ ДОКТААМАЛ КОМИССИЯВЫС МЫНЧААР АЖЫЛДАП ТУРАР

Областың көдээ Советтериниң чамдык ажылдакчыларының саналдарын барымдаалаш, «Шын» солуннуң редакциязы бөгүнгү дугаарында көдээ, суур Советтериниң күүскомнарының даргаларының болгаш секретарларының заочный семинарын ажыткан.

Семинарның программазында Советтериниң организас-массалыг ажылының, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун удуртурунуң, совет хоойлужудулганың айтырыглары, янзы-бүрү консультациялар, дуржулга солуушкуннуг материалдар, айтырыгларга харыылар дээн ышкаш, өске-даа айтырыглар кирип турар.

Семинарның материалдары солунга айда ийиден эвээш эвес үнүп турар. Ынчангаш, үнүп турар материалдарны номчуп, өөренип, боттарының практиктиг ажылдарына ажыглап хереглээрин болгаш материалдарның дугайында боттарының санал-оналдарын берип турарын редакция дилеп тур.

Аңаа үндезилээш, комиссияның организакчы ажылының кол соруулгазы болза, СЭКП-ниң XXI съездизинин төөгүлүг шиитпирлерин, СЭКП ТК-ның Пленумнарының доктаалдарын, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң сессияларының, база түс черниң партия, совет органнарының шиитпирлерин, соңгукчуларның чагыгларын ажыл-херек кырынга күүседиринге хоорай Совединиң күүсекчи комитединге бүгү тала-биле дузалажыры болур деп комиссия санап турар.

Ол соруулгаларны боттандырарда, хоорайның коммунал ажыл-агыйын болгаш чаагайжыдылгазын сайыырадырының ниити планын барымдаалаш, комиссия бодунуң чорудар хемчегериниң тодаргай планнарын ажылдап кылгаш, бодунуң хуралдарынга бадылап турар болгаш оларның күүселдезин чедип ап турар.

Хоорай чаагайжыдылгазының болгаш коммунал албан черлериниң — чунар бажыңнарының, парикмахерскаларның, гостиницаларның ажылының байдалын комиссия баш бурунгаар хынавышаан, хоорайның коммунал ажыл-агыйының удуртукчуларының илеткелдерин бодунуң хуралдарынга дыңнап, ажылды экижидер талазы-биле тодаргай санал-дарын берип турар.

Комиссия бүрүн составы-биле эвес-даа болза, чыглып алгаш, чаагайжыдылганың байдалы-биле танышып, ол талазы-биле дуза көргүзер соруулга-биле организацияларга барып, ажылчыннар-биле болгаш албан-хаакчылар-биле чугаалажып, актив-биле каттышкан чөвүлел хуралдарны чорудуп турар. Ол хуралдарга организацияларның удуртукчуларының информацияларын дыңнап, санал-оналдарны солчуп, четпестерни чайладырының хемчегерин доктаадып ап турар. Шак ындыг ажылдарны № 1 чүк АТК-га, сүт заводунга, сельэлектрога, областың саң килдизинге, башкы институдунга, типографияга, хөгжүм-шин театрынга, культура болгаш дыштанылга парыгынга чоруткулаан.

Бистиң комиссиявыс хоорай чаагайжыдылгазының планын тургузарынга, кудумчуларны, садчыгаштарны, кажаа херимнер иштин, хөй аал ишти чурттаар бажыңнарны, бүдүрүлге болгаш садыг, транспорт, харылзаа болгаш өредилге, культура-амыдыралдың черлериниң чанында девискээрлерни ногаанчыдар талазы-биле тодаргай планнарны — онаалгаларны ажылдап кылырынга болгаш оларны күүседикчилерге чедирериге база идепкейлиг киржип турар.

Комиссия хоорайның коммунал ажыл-агый болгаш санитар хайгаралының черлери-биле кады, төрээн хоорайын чаагайжыдар болгаш оон санитар байдалын экижидер талазы-биле айларны чорударынга идепкейлиг киржип турар. Бүдүрүлгелериниң, албан болгаш өредилге черлериниң коллективтерин, соңгукчуларны, биологтарны, агрономнарны, ыяш болгаш сад талазы-биле тускай эртемниг кижилерни мобилизастаар талазы-биле улуг ажылдарны комиссия баш бурунгаар чорудуп, оларны сургап, участоктар аайы-биле таарыштыр тургузуп турар. Оон түүнелинде, энир чылын дыка хөй тускай эртемниглер, чижээ, эштер Шляпников, Панкратова, Котельникова, Валевская, Воронкова, Тешукова, Сидерова, Никифорова, Мухомедянова, Пивтарак, Семенова, Утева болгаш оон-даа өскелер ыяш олуртулгазын, клумбалар кырынга чечектер тарып өстүрериниге бүдүрүлге, албан, өредилге черлериниге практиктиг болгаш методиктиг дузаны көргүскеннер.

Төрээн хоорайын чаагайжыдарын хоорайның чону боттарының эн чугула хөрээ кылдыр санап турарын 1959 чылдың шалыпчы айының түүнелдери көргүскен. Ол дугайын фактылар чугаалап турар. Чаагайжыдылга конторазы, албан, бүдүрүлге болгаш өредилге черлериниң коллективтери шалыпчы айда 13 муң ажыг янзы-бүрү ыяштарны, оон иштинде 4 муң ыяшты Доцмас-Сугда садчыгашка тараан болгаш 30 муң хире шимелде ыяштарны олурткан. 5 километр хемчээлдиг черге штахет кажааларны септээн болгаш туткан, бир миллион хире чечектерни тараан, хоорайның төп кудумчуларынга, культура болгаш дыштанылга парыгынга ногаанчыдылганы камгалаар талазы-биле улуг ажыл чоруттунган. Ленин, Красноармейская, Кочетов болгаш өске-даа кудумчуларга теректерни таарып дескилээр ажыл чоруттунган.

Бистиң комиссиявыс хоорайның коммунал ажыл-агый болгаш килдизи-биле, оон чаагайжыдылга конторазы-биле шалыпчы айның түүнелдериниң материалдарын мөөнеп чыгаш, бодунуң саналдарын СЭКП хооркомунга болгаш хооркүүскомга киирген. Шалыпчы айның түүнелдериниң талазы-биле болган партия болгаш совет активтериниң хуралынга СЭКП хооркому, хооркүүском хоорайның дыка хөй партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларының эки ажылын демдеглээн, а тергиин эки ажылдаан коллективтерге, чижээ, бирги черни эзлээн КГБ-ниң область эргелелинге, ийиги черни эзлээн облпотребсоюзтуң төп базазынга, үшкү черни эзлээн облсан килдизинге Кызыл вымпелдерни болгаш Хүндүлел бижиктерни тывыскан. Оон ыңай, эзлээн хөй организацияларны хүндүлел бижиктер-биле шаңнагылаан.

Комиссияның кежигүннери 1959 чылдың августуң 30-де хоорайның чечек делгелгезин организастаар болгаш чорудар талазы-биле улуг ажылдарны кылганнар. Ол делгелгеге 35 коллективтер болгаш чечектер тарыкчылары он кижи киришкен. Чечектер делгелгези ажылчы чонну, ылаңгыя өзүп орар аныяк салгакчыларны эстетика талазы-биле кижизидеринге улуг рольду ойнаан болгаш хоорайга коллективтиг болгаш түс-түс кижилериниг кылган чечек ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдер херекке улуг дуржулга болган.

Оруктар болгаш тротуарлар тудар талазы-биле ажылдар мурнунда чылдарга көөрде, эрткен чылын организастыг-даа, эки шынарлыг-даа эрткен болгаш бо талазы-биле план ажыр күүсеттинген. Хоорайның коммунал ажыл-агый черлери партия болгаш Совет органнарының, доктаамал комиссияның, ылаңгыя ажылчы чоннарның хүн бүрүнүң контролюбиле болгаш идепкейлиг дузаламчызы-биле хоорайны чаагайжыдарының соруулгаларын чедиишкиниг шиитпирлеп, чоннуң коммунал хандырылгазын улам экижидип шыдаар дээрзин эрткен чылдың дуржулгазы көргүскен.

Комиссияның кежигүннери депутат эштер Н. И. Голубев, Б. А. Шушунов, П. Т. Киселев, Г. И. Чепрасов, В. И. Клюев, П. А. Прочунов болгаш М. Т. Немальцев боттарының соңгуда округтарының соңгукчуларының ортузунга үргүлчү ажылдап турар болгаш депутат ажыл-чорудулгазының дугайында отчёттарын бергилээн. Оларның округ бүрүүнде кварталдар комитеттери соңгуттунган, оларның ажылынга комиссияның кежигүннери практиктиг дузаны көргүзүп турар.

Хоорайның чаагайжыдылгазының болгаш ногаанчыдылгазының база коммунал бүдүрүлгелериниң ажылының талазы-биле айтырыгларны хоорсоветтиң сессияларынга болгаш күүскомга чугаалажыры-биле белеткээринге комиссия идепкейлиг киржип турар. Комиссияның чамдык кежигүннери бо айтырыгларны солунарга, радиога чырыдып турар.

Комиссияның кежигүннери боттарының округтарынга чонну хүлээп ап, оларның салган айтырыгларын, негелделерин шиитпирлээринге дузалап турар. Бистиң комиссиявыс 1959 чылда чоруткан ажылының дугайында отчёдун хоорай Совединиң сессиязынга бо чылдың мартта кылган.

Үстүнде айыттынган ажылдар-биле чергелештир бистиң ажылывыста улуг четпестер бар. Комиссияның чамдык кежигүннери комиссияның ажылынга багай киржип турар. Чижээ, эштер Дутова, Ковалева бүдүн чылдың дургузунда комиссияның хуралынга чаңгыс-даа катап олурушпаан. Олар соңгуада округтарынга кандыг-даа ажыл чоруттайн турар болгаш соңгукчулар мурнунга отчёттарын кылбаан, комиссияның кандыг-даа даалгаларын күүсетпейн турарлар.

Комиссияның чамдык кежигүннери, оон даргазы мен бодум, сессияларга, хооркүүскомнуң хуралдарынга айтырыглар белеткээр талазы-биле инициативаны ам-даа четпес көдүрүп турар бис. Чаагайжыдылга болгаш коммунал ажыл-агыйны экижидер талазы-биле планнаттынган хемчеглерни күүседирин бүдүрүлге болгаш албан черлериниң удуртукчуларындан негеп, оон күүселдезин чедип албайн турар. Комиссия бодунуң ажылынга хоорайның хөй-ниити организациялары-биле, хоорсоветтиң өске доктаамал комиссиялары-биле харылзааны кошкак турдуп келген. Каа-Хем, Элегес-Аксы суурларны, Енисейниң оң талазын болгаш хоорайның кыдыгларын чаагайжыдарынче багай кичээнгей салдынган. Оон түүнелинде айыттынган черлер чаагайжыттынмайн турар болгаш антисанитарлыг байдалда турун турар.

Тарып олурткан ыяштарны, парктың ногаан үнүштерин камгалаар, кажаа херимнерни чаагайжыдар дугайында дыка хөй чугаалар болуп турар, ындыг болза-даа бо талазыбиле ажыл кошкак чоруп турар.

Хоорай Соведи 1960 чылда хоорайның чаагайжыдылгазынга капитал чарыгдалды 5.775 муң рубльге бадылаан. Ол акша-хөренги-биле 51.332 квадрат метр оруктарны, 16.516 квадрат метр тротуарларны, 21.448 погон метр штахет херимнерни кылыр, 36 муң янзы бүрү ыяштарны тарып олуртур, 50.900 дөрбелчин метр шөлге газоннар кылыр болгаш оон-даа өске ажылдарны чорудар.

Ол улуг ажыл-херекти чедиишкиниг боттандырарынга хоорай Совединге, оон күүскомунга, коммунал организацияларынга идепкейлиг дузаны көргүзер соруулга-биле комиссия бодунуң ажылының тодаргай планын чогааткаш, бадылаан. Хоорайны чаагайжыдарының болгаш оон санитар байдалын экижидериниң хемчеглерин үлегерлиг күүседир дээш конкурс организастаар дугайында саналды комиссия хооркүүскомга киирген. Конкурстуң түүнелин ийи катап — июньда болгаш октябрьда үндүрер. Ынчангаш конкурс комиссиязын тургузар, конкурстуң тиилекчилерин шаңнаары-биле шилчин чоруур Кызыл тукту бадылаар болгаш өртектиг шаңналдарны доктаадыр саналды комиссия көдүрүп турар. Бо чылдың августуң 14-те хоорайның ийиги чечектер делгелгезин кылыр, Ленин, Кочетов, Октябрьская кудумчуларында газоннар штахетниктерин 1960 чылда ногаанчыдар, өске кудумчуларже көөрүер, ол дээрге, 200 муң рубльдиг камналгазын бээр. Хоорайның бок төгер черин болгаш хөөрну чайладыр көөрүер, суурларны, хоорайның кыдыгларын чаагайжыдарын шиитпирлээр.

Соңгуда округтарынга ажылды күштелдирер, чаш ыяш үнүштерин, чечек үрезиннерин тып өстүрериниге, тарыыр ыяштарны белеткээринге хоорайның чонун, оларның иштинде школачыларны, биологтарны, ыяш, сад болгаш чечек тарыыр тускай эртемниглерни киириштириериниге коммунал ажыл-агый черлериниге дуза көргүзер талазы-биле тодаргай хемчеглер планнаттынган.

В. КУРЕНЕВ,
Кызыл хоорай Совединиң коммунал ажыл-агый болгаш чаагайжыдылга талазы-биле доктаамал комиссиязының даргазы.

Японияның депшилгелиг хөй-ниитизи ленинчи хүннерге белеткенип турар

ТОКИО. СЭТА-ның корреспондентизи Г. Скобелевтиң дамчыдып турары болза: Японияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң чанында тургустунган тускай комиссия Владимир Ильич Ленининиң төрүттүнгениниң бээр 90 чыл болур оюнга тураскааткан ажылдарының планын чогаадып кылган. Ол план ёзугаар В. И. Ленининиң төрүттүнген хүнү—апрель 22-де Японияның найысылалынга чүрттүн демократтыг хөй-ниитизиниң байырлыг хуралы болур. Анаа В. И. Ленининиң дугайында болгаш ооң идеяларының Японияның революсчу күштеринге салдарының дугайында ЯКП ТК-ның даргазы Сандзо Носака болгаш ЯКП ТК-ның президиум кежигүнү Сиоити Касуга олар илеткел кылыр.

В. И. Ленининиң төрүттүнгениниң бээр 90 чыл болур оюнга тураскааткан хуралдар Осакага болгаш чүрттүн өске-даа улуг-улуг төптеринге база болгулаар.

СЭТА-ның корреспондентизинге үстүнде айыттынган комиссияның дыннатканын ёзугаар алырга. Каттышкан Штаттар биле Кисиниң чазааның аразында чардынган чаа шериг керээзин күштүг болдурарынга удурланган япон ажылчы чоннарының дем каттыжыышкынныг демиселиниң эвлчеглиг шимчээшкининге ленинчи хүннер капсырлажып турар. Чазактың чонга удур политиказынга удурланыышкын кылдыр япон ажылчы чоннарның демдеглээр деп турар ол чыскаалдары болгаш манифестациялары кижи төрелгетениниң улуг генийниң тайбыңга ынакшылдыг идеяларының илерелгезиниң индири база болур дээрзи билингир.

Чүртка революстуг шимчээшкининиң тыптып келгениниң болгаш ооң хөгжүлдезиниң бүгү төөгүзү бүгү делегейниң ажылчы чоннарының баштынчызының ады-биле сыгый холбашкан. «Ленининиң хөрээ болгаш идеялары Японияның ажылчын ангызынга база революсчу шимчээшкининге орук баштаан сылдыс болган» деп, Японияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң президиумунуң кежигүнү Иосио Сиганың «Дзэнэй» деп журналдың сөөлгү номеринге үндүрген үүлүнде айтып турар. Японияга ажылчын шимчээшкининиң хөгжүлдезинге болгаш социализмниң идеяларын нептередиринге Ленининиң өрединиң улуг ужур-дузазын демдеглевишаан, дайын мурнунда милитаристиг Японияга ленинизмниң идеяларын чоннуң угаан-медерелинге синниктериниң оруктарынга туруп турган тергин улуг бергелериниң дугайын Сига оон ынай сагындырып турар. Полицияның болгаш чазактың үүлгедип турган моондактары болгаш кеземче шаажылалдыг чорудулгалары турзажок ленинизмниң идеялары массаларже тарап, оларны демиселче көдүрүп үргүлчүлевишаан турган деп автор бижээн.

В. И. Ленининиң ажылдарын Японияда парлап үндүрүп турарының дугайында материалдарны «Дзэнэй» журналда парлаан. Мырынай-ла 1926—27 чылдарның үезинде-ле Хакуеся деп ном үндүрер чер Владимир Ильич Ленининиң чогаалдарының 10 томнуг чыылдазын парлап үндүрген турган. Ленининиң чогаалдарын парлап үндүреринiң тиражы Японияда, ылаңгыя дайын сөөлүндеги чылдарда онза көвүдээн. Ындыг янзы-биле «Күрүне болгаш революция» деп ном 1945 чылдан 1959 чылга чедир—15 чыл дургузунда он катап парлаттынып үнген, «Империализм—капитализмниң дээди чадазы» база «Материализм болгаш эмпириокритицизм» деп номнар 4-4 катап парлаттынып үнгүлээн. 1951—52 болгаш 1957—58 чылдарда Ленининиң ийи томнуг чогаалдары парлалгага ийи удаа үнген. 1953 чылда Оцуки деп ном үндүрер черге парлап эгелээн В. И. Ленининиң чогаалдарының чыылдазын эрткен чылын парлап дооскан. В. И. Ленининиң ажылдарын ынчаар калбаа-биле парлап үндүрүп турар чорук болза марксизм-ленинизмниң классиктериниң чогаалдарынга япон улустуң сонуургалының өзүп турарын херечилеп турар.

Румын Улус Республика. Румын Улус Республиканың Эртемнер академиязының Ядролуг физика институдунуң атомнуг реакторунуң башкарылга чери. Фото **И. Гректин.** СЭТА-ның фотохрониказы.

А. И. Микоянның Багдадта чоруп турары

БАГДАД. **(СЭТА-ның тускай корр.).** Апрель 12-де ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазының Бирги Орлакчызы А. И. Микоян күрүнеиң төөгү музейинге чораан болгаш ында ийи-хем күрүнелериниң эрте-бурунгу культуразының тураскаалдары-биле, ооң байлак делгээ-биле танышкан.

Ооң соонда совет аалчы Ирак биле Болгарияның аразында культурлуг кады ажылдажылга дугайында чардынган дугуржулга ёзугаар Багдадта чеокку хүннерде ажыттынган амгы үедеги болгар уран чүүлдүң делгелгезинге барып чораан.

А. И. Микоян ол ышкаш Багдадта организастаттынган совет медицина делгелгезин барып көрген. Совет медицина аппаратуразының, херектерiниң болгаш эмнерiниң эки хевирлерин көргүзүп турар ук делгелге ында улуг чедиишкинниг болуп турар.

МАРП-ның болгаш МАР-ның Министрлер Төвүлелиниң шиитпири

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Моолдун Араттың-революстуг Партиязының Төп Комитеди болгаш Моол Арат Республиканың Министрлер Төвүлели машина-мал ажылының станцияларын эрге-чагырганың чер-чер органнарының — ажылчы чоннар депутаттарының аймактар хуралдарының күүсекчи эргелелдериниң эргелеринге шилчидип бээр дугайында доктаалды хүлээп алган. Партияның болгаш чазактың бо хемчээ болза, ММС-териниң техниказын эки ажыглаар, көдээ ажыл-агый каттыжыышкыннарының тракторларга, комбайннарга, сиген кезер машиналарга болгаш өске-даа техникага негелделерин долдур болгаш чогуур өйүнде хандырар арганы бээр деп доктаалда демдеглээн.

ИРАК КӨДЭЭ СУУРГА

БАГДАД. (СЭТА). Апрель 11-нин хүнүнде ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазының Бирги оралакчызы А. И. Микоян болгаш ону үдеп чоруур кижилер Багдадтан 30 километр черде турар Латифия суурга барып чораанныр. Ук үлегерлиг суурну Ирак республиканың чазаа ооң чоок кавызында турар тараачыннарга тудуп берген. Ол суурну Ирак революцияның бир чыл болган оюнда—1959 чылдың июль 14-те премьер-министр Касем ажыткан турган. А. И. Микоян суурну көрген болгаш ында школага, эмнелге дузаламчызының салбырынга чораан.

А. И. Микоян биле бөлүк тараачыннарның аразынга найыралдыг беседа болган. Тараачыннарның чалаанын ёзугаар хүндүлүг аалчы оларның бажыннарынга кирген болгаш оларның ажыл-агыйы-биле, амыдырал-чүрүттүлгазы-биле танышкан. Хүндүлүг аалчылар депте́ринге А. И Микоян мындыг демдеглелди артырып каан: «Үлегерлиг көдээ суур—ол эки эгелээшкин-дир. Бо дээргүр үеде дарлаттырып келген, бөдүүн тараачын кижи дээш революстуг республиканчы чазактың талазындан сагыш човаашкынының илерээшкини-дир. Мындыг суурлар хөй-ле болурун күзедим».

Ооң соонда совет аалчылар Вавилонга барып чораанныр. Эрте-бурунгу шагда кижи төрелгетениң культуразының одаа болуп чорған, күчүлүг Вавилон күрүнеиң найысылалы турган ол бурунгу хоорайның бузундуларын олар көргеннер.

Испанияның Коммунистиг партиязының 40 чыл ою

ПАРИЖ. (СЭТА). Испанияның Коммунистиг партиязын тургускан хүнүнден бээр 40 чыл болганы-биле холбаштыр Францияның Коммунистиг партиязының Чингине секретары Морис Торез эштер Долорес Ибаррури болгаш Сантьяго Каррильо оларга байырлыг бижик чоруткан.

Испанияның ажылчыннарының революстуг шимчээшкининиң төөгүзүнде ол төөгүлүг хүнге таварыштыр испан коммунистерге Францияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң болгаш Францияның бүгү ажылчы чоннарының мурнундан изиг байырны Морис Торез чедирбишаан, «франкочу ёзу-чурумдан Испанияны долузу-биле хостаар талазы-биле оларга дузалаар дээш француз коммунистер, ажылчы чоннар болгаш демократтар боттарының бүгү күүн салыр дээрзин» оларга бүзүреткен.

Грек демократтарны судтап турар

АФИНЫ. (СЭТА). 12 грек демократтарның хөрээн көрүп турган Афинының шериг трибуналынга бурууддаттырганнарның камгалал чугаалары доозулган. Грециянның Коммунистиг партиязын камгалаары-биле, Грециягa тайсыны болгаш демократияны камгалаары-биле оларга шивишкин-шпион ажылы кылып турган деп меге бурууддадылгага удур патриоттарның өткүт, килеңниг чугааларын грек хөй-ниитиге улуг сонуургалды болдурган. Коммунистиг партияның принциптеринге болгаш хөрээнге бүзүрелге үндезилеттинген эрес-маадырлыг чоруун олар илереткен деп реаклыг «Акрополис» солун безин миннир ужурга таварышкан.

Хаанның прокурору Полихронопулос бурууддадыышкынның кандыг-даа үндезин барымдаазы чок турда-ла Г. Эридриадисти, К. Филинисти, А. Парцалиданы, К. Триандафиланы, Р. Захариаданы (Кукулу) болгаш Э. Эритриаданы назынында кара бажынга хоругдаарын негээн. Прокурор артканнарын хостаар деп сүмелээн.

АККРА КОНФЕРЕНЦИЯЗЫНЫҢ РЕЗОЛЮЦИЯЗЫ

ЛОНДОН (СЭТА). Рейтер агентилелиниң корреспондентизиниң Аккрадан дыннадып турарын ёзугаар алырга, Африка чүрттарының чазак болгаш хөй-ниити организацияларының конференциязы бодунуң ажылын дооскан. Конференцияның резолюцияларының бирээзинде МАЭ-ниң чазааның чорудуп турары сөөк-язы ылгаар дерзии политиказынга холбаштыр Мурнуу-Африка Эвилелиниң дипломаттыг харылзааларын үзер дугайында айтырыгны чугаалажып көөрүнче Африканың хамаарышпас күрүнелерiн кыйгырган.

«Сахарага атомнуг шенелдени кылган хоралыг чоруу» дээш конференция Францияны буруу шапкан болгаш француз бараанларны садып албазынче база француз садыг четкилериниң саарылдазын соксадырынче бүгү африкан чазактарны болгаш организацияларны кыйгырган.

Өске бир резолюцияда Африканың хамаарышпас күрүнелериниң эвлчеглиг хуралынга алжир тура халыкчыларының талазынга демисежир африкан эки-тура корпус шеригни тургузарының дугайын чугаалажып көөрүн сүмелеп турар.

Алжир Республиканың Түр чазааның медеглели

КАИР. (СЭТА). Каирниң радиозунуң дамчытканы болза, Алжир Республиканың Түр чазаа тускай медеглел парлаан. Француз империализмге удур алжир улустуң талазынга тулчурун күзээн эки-турачыларны өске чүрттардан хүлээп алырын ол шиитпирлээн.

Делегейниң фото-чурук делгелгезиниң конкурузунуң түннелдери

БЕРЛИН. (СЭТА). Апрель 11-де делегейниң «Интерпресс-фото» деп фото-чурук делгелгезиниң жюризи, ол делгелгеге чоруттунган конкурстуң түннелдерiн үндүргеи. Ук делгелгени организастаан делегейниң журналистер организациязының шаңналын ГДР-ниң фоторепортеру Р. Хассениң «Бүгү улустарга тайбың болгаш найырал» деп чуруунга тывыскан. Н. С. Хрущевтуң Питсбургка (АКШ) чоруп турганының дугайын чугаалап турар улуг чуруу дээш созет фото-корреспондент А. Гаранин алдын медальды алган. Ол ышкаш алдын медаль-биле япон фотограф Кен Домэи бодунуң Хиросимага качыгдаанларга тураскааткан ажылы дээш база голланд фото-журналист Дольф Крюгер ажылчыннарның ажыл соксадыышкынныг демиселин көргүзүп турар чангыс темалыг чуруктары дээш алганнар.

Совет фоторепортер Н. Маторинниң «Күш-ажылдың чангыс аай хөделиишкини» деп ажылынга мөнгүн медаль тывыскан. Бодунуң «Брест шивээзинiң камгалакчылары» болгаш «15 чыл эрте бергенде ужуражылга» деп фото-чуруктары дээш совет фото-журналист М. Ганки хүлер медаль-биле шаннаткан.

Жюри ниитизи-биле 12 чүрттарның чурук тырттыкчыларының күүгеткен ажылдары дээш 18 медальдарны тывыскылаан, ол чүрттарның иштинде ССРЭ, КҮР, ГДР, Франция, Япония, Голландия, Италия, Венгрия, ГФР кирип турар.

ССРЭ-ниң тайбыңга ынакшылдыг политиказының чаа чедиишкини

ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң Францияга аян-чоруу бүгү делегейге эң калбак үнелелди алган. Албан ёзузунуң ол төөгүлүг аян-чоруу улуг чедиишкиниг болуп, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун улам ынай чымчадырының хедээнге чаа салыышкын болганын делегейниң бүгү парлалгазы хүлээп көрүп турар. «Тайбыңны камгалаарының хөрээнге Н. С. Хрущевтуң күзениишкиннери советфранцуз харылзааларны экижидиринге, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырынга улуг рольду ойнаан болгаш Европага база бүгү делегейге тайбыңны камгалаарынга чугула салыышкын болуп турар» деп, кыдат солун «Гуанмин жибао» бижээн. Өске чүрттарның парлалгазы болгаш радиозу база шак-ла ындыг түннелди кылып турар. Совет-Француз чоокшулажыышкынга удурланып турар барыын-герман «Франкфуртер альгемейне» солун безин Н. С. Хрущевтуң аян-чоруунун чедиишкиниг болганын хүлээп көргеш, ол аян-чорук «улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырынче чүткүлдү бадыткаан» деп демдеглээр ужурга таварышкан.

Ынчаарга Совет Эвилели болза, Франция биле ооң барыын талакы эвилелчилериниң аразынче шаанчак кипр шаварын, французтарны немецтерге удурланыштырарын күзеп турар ышкаш-тыр деп бадыткап, харын-даа Н. С. Хрущевтуң аян-чоруунуң шыныг сорулгазын соок дайынының камгалакчыларынга ажыктыг кылдыр хажыдарын оралдажып турар чамдык парлалга органнары база бар болган. Чижээ, Рамбуйга чугаалажыышкыннар үезинде Совет чазактың баштынчызы «барыын талакы эвилели божанадыр дээш ооң кошкак черин тыварын» ораддашкан ышкаш-тыр дээр дугайты шуугазынны австри солун «Ди пресс» үндүрүп турган. Ол чергелиг хоозун бодалдар «фигаро», «Орор» деп чамдык реаксылыг француз солуннарга база парлаттынгылаан. Ынчалза-даа ол хуурмак пропаганда чедимче чок болган. Франциягa турган, база Москвага чанып келгеш чугаалаан чугаалаларынга Н. С. Хрущев болза, Совет Эвилели Француз Республика-биле найыралдажырын, совет-француз хөрылзааларны экижитпишаан, Францияның өнүктери-биле чоокшулажырын болгаш найыралдажырын база күзеп турар деп онзалап демдеглээш, тайбыңга, тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынга удурланып турарларның кажарлаашкынының мегезин сойгалап илереткен.

Францияның политиктиг хөй-ниити болгаш ажыл-херекчи бөлүктериниң төлээлекчилери-биле, анаа кижилери-биле Н. С. Хрущевтуң хөй санныг ужуражыышкыннары болгаш беседалары Европа дипке тайбынның магадылалын француз-совет найыралдан көргеш, ону быжыглаарынга французтарның чылыыбиле байырлап турарын көргүскен. Өжээн негекчилериниң талазындан чаа агрессияны болдурбас төлээде, Совет Эвилели болгаш Франция кады чоруур ужурлуг дээр дугайты Н. С. Хрущевтуң сагындырыын олар эки билип, чүүлдүгүнүп хүлээп алганнар.

Совет чазактың баштынчызын улустарның тайбыңы болгаш найыралы дээш чайгылыш чок демиселчи деп байырлап көрбүшаан, ону француз хөй-ниитиниң онза чылыы-биле хүлээп алганын делегейниң парлалгазы онзалап демдеглеп турар. Н. С. Хрущевтуң Францияга аян-чоруун тайылбырлавышаан, хамыктың мурнунда Совет Эвилели тайбынче бодунуң чүткүлдүүн херек кырынга көргүзүп турар-дыр деп, ол аян-чоруктуң чедиишкинин индий солун «Ассам трибюн» чөптүү-биле тайылбырлаан. «Чөөн чүк биле Барыын чүктүң аразында соок дайынның дожу эризин дээш, бүгү делегейни тайбың хөгжүдер сорулга-биле кады ажылдажылганың, кайы-кайызынга бүзүрежириниң үе-чадазы эгелезин дээш. Россияның премьер-министри Никита Хрущев бүгү-ле чүүлдерни кылып турар-дыр»—деп солун бижээн.

Чепсегленишкинни дүжүреринiң айтырыын чедимчелиг кылдыр шиитпирлээрин болдунар-ла арга-биле деткиирин чугаалажыышкынларның үезинде ийи чүрттарның күрүне удуртукчулары илергейлээн ол фактыга делегейниң улустары изиибиле байырлап турарлар. Анаа холбаштыр чепсегленишкинни бүгүнити болгаш бүрүн дүжүреринiң планын идип үндүрген Совет Эвилелиниң инициативазы бүгү делегейде улам-на улуг деткимчени болгаш чүүлдүгүнүүшкүнну тып ап турарын даштыкы чүрттарның парлалгазы демдеглеп турар. Ооң-биле кады Германия-биле тайбың керээзин чарарының дугайында болгаш Барыын Берлиниң дугайында айтырыгларны шуут таарыштыр шиитпирлээринин ужур дузалын айыткан Совет-француз кады кылган медеглелдiң чугулазын солуннар онзалап демдеглеп турар. «Руде право» деп чехословак солуниуң демдеглээни-биле алырга, ол айтырыгларны практиктиг шугумга тургузары болгаш тайбыңнын эрге-ажыктарынга тааржыр кылдыр оларны чедимчелиг шиитпирлээри ам «барыын талакы күрүнелериниң эвлчээнде арткан».

Совет-Француз садыг болгаш экономиктиг харылзааларны калбартыр талазы-биле ийи таланың чарган дугуржулгаларын бүгү делегейниң хөй-ниитизи калбаа-биле чүүлдүгүнүп көрген.

Н. С. Хрущевтуң Францияга он бир хонуктуг аян-чоруунун ужур-дузазын кижи үнелеп четпес. Ол аян-чорук чазактар баштыннарының ам болур ужуражыышкынының перспективазын экижидер болгаш улустар аразының бүгү амыдыралынга чаагай түүнелдиг салдарын чедирер деп, даштыкы парлалганың санап турары барымдаалыг.

Д. БОЧАРОЗ.

Хоорайларны, районнар төптерин болгаш суурларны чаагайжыдар ажылга шупту киржиилинер!

Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиң тургузукчузу, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының баштынчызы болгаш башкызы В. И. Ленининиң төрүттүнген хүнүнден бээр 90 чыл болур ою—бүгү улустарның улуг байырлалының хүнү—апрель 22-зи ам мырынай чоокшулап келген.

Ленинчи чагыгларны алдарлыы-биле күүсетпишаан, совет улус чаа амыдыралды тургузар талазы-биле кайгамчык улуг чедиишкиннерни чедип алган. Бистиң Төрээн чүртүвүс күчүлүг индустриалдыг болгаш эртем, техника талазы-биле чечектелип турар күрүне болуп хуула берген. Чаа-чаа хоорайларның, электростанцияларның, заводтарның, фабрикаларның, колхозтарның, космиктиг станцияларның болгаш черниң совет кылымал эдеринчилериниң херели бистиң черивистиң кырын калбаа-биле чыыдып турар.

ССРЭ-ниң акы-дуңма өг-бүдезинге Тываның каттыжып киргениниң бүдүн чартык он чылдарының дургузунда шапкын агымгыг Улуг-Хемниң эриинде бистиң Кызыл хоорайывыс таныттынмас кылдыр сайзырай берген. Ооң асфальтылыг кудумчулары, тротуарлары, хөй каът чараш бажыңнары, ногаан үнүштери хүн бүрү көвүдеп турар.

Партия болгаш чазак бистиң хоорайларывыстың, суурларывыстың чаагайжыдылгазынга белгаш тудугларынга акша-хөрөнгини чыл бүрүде хөйү-биле үндүрүп берип келген. Ооң ачызында чамдык ажылдар бисте кылдынган. Ынчамыже улуг ажыл ам-даа мурнувуста.

Кызылды, районнар төптерин болгаш суурларны улам-на чараш, арыг-шевер кылдыр чаагайжыдып шыдаар болгаш чаагайжыдардаа ужурлуг бис.

Кызылдың мурнакчы бүдүрүлгелериниң болгаш албан черлериниң коллективтериниң эгелекчи саналдарын ёзугаар хоорайларны, суурларны аштап, арыглаар болгаш чаагайжыдар талазы-биле Ленинчи субботниктерни апрель 9 болгаш 16 хүннеринде чорудары чарлаттынган, ол алдарлыг ажылга Кызыл хоорайның дыка хөй ажылчы чоннары идепкейлиг киржип турарлар. Бүгү улустың бо чаагай шимчээшкинин районнар төптеринге, суурлар бүрүзүнге база калбартыры чугула.

Ленинчи субботниктерниң шактарында бүгү тротуарларывысты, кудумчуларывысты, сад-сесерликтивисти аштап, херим кажааларывысты чурумнуг кылдыр тургузарын, ногаан үнүштерни улам-на көвүдедирин, оларның камгалалын экижидерин хандыраалынар! Ол болза бодунуң бүгү амыдыралын ажылчы чоннарның хөрээнге бараалгаткан улуг Ленининиң төрүттүнген хүнүнден бээр 90 чылынга бистиң күш-ажылчы белээвис болур.

Кызылды, районнар төптерин болгаш суурларны чаагайжыттынган, ногаанчыттынган, арыг-шевер болгаш культурлуг хоорай—садтар болдурарын чедип алыылынар!

Арыг-шевер болур чорук—ол дээрге культураның шинчизи, кадыкшылдың магадылалы ол.

Тыва областың Санитар-чырыдыышынын бажыңы.

1960—1961 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА КЫЗЫЛДЫҢ КҮРҮНЕНИҢ БАШКЫ ИНСТИТУДУНУҢ 1-ГИ КУРУЗУНГА СТУДЕНТИЛЕР ХҮЛЭЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР

Институтка хүлээп алырының дугайында билдириишкиннерни **июль 31-ге чедир, 35 хар чедир назылыг, доосан ортуман эртемниг** хамаатылардан хүлээп алыр.

Директорнуң адынга киирер билдириишкинге дээзында документилерни кожар:

1. Бышкан билигниң аттестаты азы тускай ортумак өредилге черин дооскан дугайында диплом (боду-биле);
2. Допчу намдары;
3. Сөөлгү үеде өреним азы ажылдап турган чериниң характеристика;
4. Күш-ажыл дептериниң ушта бижидилге;
5. Чүрттап турар чериниң шынзылга;
6. Кадыының дугайында шынзылга (форма № 286);
7. 3×4 хемчээлдиг дөрт фото-чуруктар;
8. Паспорт, шериг биледи (запаста шериг албаныглардан), оларны боду көргүзер.

Кирериниң шылгалдаларын август 1-ден 20-ге чедир дээзында эртемнерге дужаар:

Педагогика факультединге — эге класстар башкыларын белеткээр:

1. Орус дыл болгаш литература — аас, бижимел-биле.
2. Арифметика — бижимел-биле.
3. ССРЭ төөгүзү — аас-биле.
4. Төрээн дыл — бижимел-биле.

Физика-математика факультединге — математика болгаш черчение талазы-биле тускай эртемниг болур:

1. Математика — аас, бижимел-биле.
2. Орус дыл болгаш литература — бижимел-биле (сочинение).
3. Физика — аас-биле.
4. Даштыкы дыл — аас-биле.

Физика болгаш бүдүрүлге үндезиннериниң талазы-биле тускай эртемниг болурунга:

1. Математика — аас, бижимел-биле.
2. Орус дыл болгаш литература — бижимел-биле (сочинение).
3. Физика — аас-биле.
4. Даштыкы дыл — бижимел-биле.

Төөгү-филология факультединге — орус дыл болгаш литература талазы-биле тускай эртемниг болур:

1. Орус дыл болгаш литература — аас, бижимел-биле.
2. ССРЭ төөгүзү — аас-биле.
3. Даштыкы дыл — аас-биле.

Тыва дыл, литература болгаш төөгү талазы-биле тускай эртемниг болурунга:

1. Тыва дыл — бижимел-биле.
2. ССРЭ төөгүзү — аас-биле.
3. Тыва литература — аас-биле.

Бо тускай эртемнер талазы-биле чугле тыва өштерни хүлээп алыр.

Педагогика факультединге өренириниң хуусазы 4 чыл болур. Өске факультеттерге өренириниң хуусазы 5 чыл.

Институттуң адреси: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажың № 4.

ДИРЕКЦИЯ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

Бөгүн

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг залга): **«Ыттыг хөрээжен»** («Дама с собачкой»)—12. 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда (ынчаарга 8.15 шактың сеансызынга «Н. С. Хрущев Индонезияда» деп кино немей болур).

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (биче залга): «Леди Гомильтон»—3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каа-Хем»: «Илья Муромец» — 11.15, 1.15, 3.15, шактарда; **«Үжен тоску бригада»** («Тридцать девятая бригада»)—5.15, 7.15, 9.15 шактарда (ынчаарга 9.15 шактың сеансызынга **«Дөрт маадырлар»**—Четверо отважных» деп кино немей болур). Эртенгиниң 10 шакта урулгарга таарыштырган кинолар болур.

«Восток»: «Иванна» — 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда (ынчаарга 9.15 шакта сеансыга «А. И. Микоян Мексикада» деп кино немей болур).

Редактор К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал болгаш пропаганда килдистериниң 23-54, харысалгалыг секретарының 37-13, көдээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, совет тургузуг, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00138. Чагыг № 1077. Культура эргелелиниң типографиязы.